

Riksdagens protokoll

1993/94:63

Fredagen den 18 februari

Kl. 9.00 – 13.04

Protokoll
1993/94:63

1 § Svar på interpellation 1993/94:83 om medlemsförhandlingarna med EU

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Gudrun Schyman har frågat mig följande om medlemskapsförhandlingarna med EU:

"1. Har regeringen för avsikt att i skriftlig form offentliggöra de resultat som hittills uppnåtts i förhandlingarna"

2. Är det riktigt att Sverige från EU fått juridiskt bindande försäkringar om att miljögarantin i Romfördragets artikel 100 A stycke 4 får tillämpas om EU inte kommit i kapp Sverige efter den fyraåriga övergångstiden?

3. På vilka områden har Sverige fått permanenta och juridiskt hållbara undantag?

4. Har regeringen också för avsikt att inför allmänheten redovisa de krav man släppt under förhandlingarnas gång?"

Regeringen har alltsedan förhandlingarna om medlemskap började förberedas och under hela processens gång bemödat sig om att visa största möjliga öppenhet. Därför har regeringen också i ett utförligt pressmaterial samt i riksdagen redovisat de resultat som hittills uppnåtts. Detta gäller inte minst resultatet av det betydelsefulla förhandlingsmötet den 21 december, då flera viktiga frågor fick tillfredsställande lösningar, och vars innehåll genom medierna gjorts tillgängligt för allmänheten. I den mån det, som Gudrun Schyman hävdar, "florerar olika myter och oklarheter" kring de hittillsvarande resultaten, vågar jag därför påstå att detta knappast kan botten i brist på information från regeringens sida. Vad beträffar informationen till riksdagen har jag regelbundet under förhandlingarnas gång redovisat hur arbetet framskridit, och jag avser givetvis även fortsättningsvis vid återkommande tillfällen lämna sådan information.

Som komplettering till denna löpande rapportering om hur förhandlingarna fortskrider, kommer regeringen i direkt anslutning till förhandlingarnas avslutande att ge ut en departementspromemoria med en redovisning av EU-medlemskapets innebörd med tonvikt på en presentation av förhandlingsresultatet. Arbetet med denna promemoria har redan inletts. Departementspromemorian kommer att remissbehandlas för att så småningom läggas till grund för regeringens proposition om EU-medlemskap. En mer lättillgänglig populärversion kommer också att utarbetas i anslutning till för-

handlingarnas avslutande. Ingen behöver således tvivla på att regeringen kommer att lämna en fullständig redovisning av det samlade förhandlingsresultatet.

Så till Gudrun Schymans andra fråga angående den s.k. miljögarantin.

Sverige kan som EU-medlem, på samma sätt som övriga medlemsländer, använda artikel 100 a, p 4. Detta innebär en möjlighet att behålla strängare nationella regler än de gemensamt beslutade. En viktig beståndsdel i den framförhandlade lösningen är just att säkra att Sverige, som en sista utväg, kan använda artikel 100 a, p 4.

I korthet innebär överenskommelsen att för de delar av kemikalieområdet där Sverige har strängare regler skall gemenskapen se över sin lagstiftning inom en fyraårsperiod, under vilken Sverige kan behålla sina nuvarande regler. I en gemensam förklaring som binder samtliga parter anges att denna översyn skall avslutas under fyraårsperioden. Vidare anges syftet för översynen, nämligen bibehållande av kandidatländernas skyddsnormer. Detta innebär att översynen kommer att inriktas på en anpassning av gällande EG-regler till en högre gemensam skyddsnivå med utgångspunkt i bl.a. EU:s ambitiösa miljöhandlingsprogram. Sverige deltar som ny EU-medlem fullt ut i såväl översynen som beslutet. Skulle översynen av någon anledning inte leda till önskat resultat befinner sig Sverige just i den situation som avses i artikel 100 a, p. 4. Den s.k. miljögarantin kan då återopas. I den gemensamma förklaringen bekräftas att *hela* EG:s regelverk är tillämpligt vid övergångsperiodens slut, dvs. även artikel 100 a, p 4. Till yttermera visso konstaterade ett enigt ministermöte att målet i processen är att fatta ett beslut. Detta innebär att tillämpningen av miljögarantin underlättas.

Vad gäller den tredje frågan om permanenta och juridiskt hållbara undantag vill jag till att börja med betona att Sverige sökt medlemskap i EU inte för att uppnå undantag utan för att inträda i ett samarbete byggt på ett enhetligt regelverk som vi själva kommer att vara med om att utveckla. Detta ger oss möjlighet att tillsammans med andra europeiska länder säkerställa ett reellt inflytande på områden där vi till följd av internationaliseringen och vårt beroende av utvecklingen i Europa annars skulle ha svårt att hävda oss.

Detta är vår utgångspunkt. Men självfallet har vi i samband med vårt inträde i detta förpliktande samarbete, liksom de övriga kandidatländerna, behov av övergångsarrangemang och andra särskilda lösningar. Det är vidare självklart att de särordningar i form av avsteg från regelverket vi på olika områden förhandlar fram kommer att vara juridiskt förankrade och i slutändan återspeglas i anslutningsfördraget. Någon osäkerhet om vad vi har uppnått kommer alltså inte att råda.

Vad gäller den deluppörelse som träffades den 21 december kan lösningen beträffande normer för hälsa/miljö/säkerhet ses som en stor framgång i det att EU-sidan erkänner att vi i vissa fall har strängare skyddsnormer som vi kan behålla och som EU dessutom skall sträva mot.

Klarläggandena vid ministermötet den 21 december rörande monopolfrågan och den svenska kollektivavtalsmodellen innebär en bekräftelse på att det svenska detaljhandelsmonopolet respektive kollektivavtalssystemet *inte* står i strid med EG-rätten.

Lösningen av snusfrågan är däremot ett permanent undantag från EG-reglerna.

På Gudrun Schymans fjärde fråga om regeringen tänker redovisa de krav Sverige har släppt under förhandlingarnas gång är mitt svar att förhandlingsuppgörelserna redan framgår av de löpande pressmeddelandena och av annan information som lämnats om förhandlingarna. Likaså kommer det självklart att framgå av såväl den kommande departementspromemorian som propositionen liksom av själva anslutningsfördraget vad de olika deluppgörelserna innebär. Alla positionspapper har dessutom gjorts tillgängliga allteftersom de har överlämnats till EU-sidan, och det ger var och en möjlighet att jämföra dessa med förhandlingsresultaten.

En ytterligare synpunkt: Varje försök från regeringens sida att söka dölja de kompromisser som på olika punkter har uppnåtts vore givetvis fåfänga. Det ligger heller inte i regeringens intresse. Tvärtom vill vi för svenska folket förklara och vinna stöd för de kompromisser som träffats under förhandlingarnas gång. Jag är övertygad om att de flesta svenskar inser att ett givande och tagande är nödvändigt i en så omfattande förhandling som denna.

Anf. 2 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag skall be att få tacka statsrådet Dinkelspiel för svaret.

Jag önskar att varje försök från regeringens sida att dölja kompromisser skulle vara fåfänga. Jag hoppas att det kommer att bli så. Men jag hävdar att det krävs ett väldigt detektivarbete för att komma åt vad som egentligen har hänt. Jag tycker inte att regeringen lever upp till den öppenhet som regeringen förespråkar. Jag tycker också att svaren på frågorna är ett bevis för det.

Låt oss se på frågorna om alkoholmonopolens och kollektivavtalens ställning. Det hänvisas till ett par brev. Det är brev som inte har redovisats öppet, åtminstone inte till riksdagens ledamöter – mer än möjligen i efterhand till EU-delegationen. I breven framgår det att ministrarna inte anser att Sveriges regler strider mot EG-rätten. Är detta juridiskt bindande, Ulf Dinkelspiel? Är ett par brev som uttrycker ministrarnas åsikter juridiskt bindande? Enligt min uppfattning är det ändå EG-domstolen som kommer att avgöra dessa frågor. Även om kommissionen eller ministerrådet inte har för avsikt att anmäla Sverige kan ju andra göra det, t.ex. företag eller andra intresserade. Utfallet kommer till syvende och sist att beslutas av EG-domstolen. Det har hänt tidigare att EG-domstolen har kört över ministerrådet. Det hände t.ex. vid de första skrivningarna om EES-avtalet.

Så till frågan om miljögarantin. Jag har försökt att reda ut vad överenskommelsen och den allmänna deklarationen egentligen innebär. Det har inte heller varit lätt. Överenskommelsen har inte funnits tillgänglig i översättning. Vi har med hjälp av efterforskningar från Vänsterpartiets kansli kommit över själva dokumentet och själva översatt det till svenska. I den gemensamma deklarationen står det att Sverige och alla andra medlemsländer i princip skall följa de regler som finns inom den europeiska unionen. Det skall vi naturligtvis göra. Men jag har svårt att se hur detta kan presenteras som en förhandlingsframgång.

Det finns ingenting i dokumentet som säger att Sverige har fått bindande

försäkringar om att få behålla sina högre normer på miljösidan om EU:s medlemsländer inte har kommit upp på samma nivå som Sverige. Menar Ulf Dinkelspiel att dokumentet, där inte ens paragrafernas namn och nummer nämns, innebär att Sverige har fått bindande försäkringar om att miljögarantin i Romfördragets artikel 100 a, stycke 4, kommer att gälla? Det är alltså fråga om att vi inte skall behöva försäkra våra regler. Den här artikeln har aldrig tidigare varit uppe i domstolen för avgörande. Det är vanskligt att veta hur det kommer att gå.

Jag ställde frågan på vilka områden Sverige har fått permanenta och juridiskt hållbara undantag. Vad jag kan utläsa av svaret är att Sverige har fått detta i ett avseende, nämligen i fråga om snuset. Det är den förhandlingsframgång som man kan dokumentera och möjligen slå sig för bröstet för – om man tycker att det är något oerhört viktigt. Men i fråga om miljön, kollektivavtalen och alkoholmonopolens ställning kan jag inte utläsa av de dokument som jag har fått forska mig fram till att Sverige har fått bindande, juridiskt hållbara, försäkringar om att få tillämpa undantag i dessa frågor. Jag skulle vilja ha ett rakt svar från Ulf Dinkelspiel, dvs. ett ja eller ett nej.

Vidare har vi frågan om viljan till öppenhet. Vad jag kan förstå innebär den att när förhandlingarna är färdiga kommer man att redovisa vad som har hänt. Men man kommer inte att redovisa vad som händer under resans gång. Man kommer inte att redovisa när man släpper på vissa förhandlingspositioner. Det kommer att bli ett paket när det hela är färdigt. Då skall det bli möjligt, säger Ulf Dinkelspiel, för var och en att forska i papperen och jämföra innehållet med utgångsbuden.

Men vore det inte bättre att regeringen tog sitt ansvar och redovisade öppet och klart: "Här hade vi en utgångsposition, men vi fick backa där." Regeringen får gärna göra det under den tid förhandlingarna pågår. Det skulle underlätta för pressen. Åtminstone hittills har pressen slaviskt följt Utrikesdepartementets pressmeddelanden och framställt hela förhandlingsomgången som en enda stor framgång. Innan jul presenterades det hela som att tomten verkligen varit framme och gett oss stora fina julklappar lagom till jul.

Jag tror att det kan bli ett bakslag i den allmänna opinionen, och jag tror att misstroendet kan växa inför regeringens sätt att sköta frågan. Vi vet att det misstroendet finns hos många, inte minst med utgångspunkt i redogörelserna av konsekvensanalyserna och sammansättningen av vilka som har deltagit. Vi kommer in på de frågorna i nästa debatt.

Jag efterlyser fortfarande en större öppenhet och en större ärlighet. Jag vill ha klara besked: Vilka andra permanenta och juridiskt bindande undantag har Sverige uppnått förutom för snuset?

Anf. 3 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Också jag tackar statsrådet för svaret. I detta inlägg kommer jag att uppehålla mig vid min första fråga, nämligen vilka bindande undantag som Sverige kan komma att uppnå.

I den här delen uppfattar jag statsrådets svar så, att Sverige inte sökt medlemskap i EU för att uppnå undantag. Det står så på s. 4 i det skrivna svaret. Man skall alltså finna sig i det som Maastrichtavtalet föreskriver och det som

i övrigt leder till de förpliktelser som kommer att ankomma på Sverige i händelse av medlemskap.

I nästa stycke i svaret står det att det rör sig om att åstadkomma vissa övergångsarrangemang. På en enda punkt, vilket Gudrun Schyman redan berört, använder statsrådet uttrycket undantag – inte bindande undantag, men permanent undantag – nämligen i den i och för sig inte särskilt viktiga frågan om snuset.

I min interpellation tar jag upp fem olika punkter där jag belyser områden som verkligen är viktiga att få undantag på. Med undantag menar jag undantag av den karaktär som danskarna uppnådde i förhandlingarna med EU. Det är undantag av det slag som England uppnådde, vilket jag i och för sig tyckte var beklagligt. Undantaget rörde nämligen den sociala dimensionen. Men de danska undantagen, som gällde försvaret, utrikespolitiken, de rättsliga frågorna om att inte tvingas bli medborgare i EU osv., är viktiga undantag. Men undantag med en sådan konstruktion är det här inte fråga om. Det är helt klart. Sverige får inga undantag. Sverige eftersträvar inte heller några undantag. Det kommer att spela en stor roll i den fortsatta debatten när detta redan nu kan sägas vara klarlagt.

Jag anser alltså att det behövs undantag. För det första behövs det undantag vad gäller rätten att föra en alliansfri politik syftande till neutralitet i krig. För det andra behövs det undantag för rätten att stå utanför valutaunionen, där EU:s centralbank får en styrande och dominerande funktion. För det tredje behövs det undantag för rätten att oinskränkt upprätthålla den svenska offentlighetsprincipen som är grundläggande för vår demokrati. För det fjärde behövs det undantag för rätten att upprätthålla en självständig och kvalificerad miljö- och regionalpolitik. Slutligen, för det femte, behövs det undantag för att upprätthålla en arbetsrätts- och välfärdslagstiftning som värnar om löntagarna, arbetslösa kvinnor och flyktingar.

Det är viktigt att nu konstatera att vi inte får undantag på dessa fem centrala punkter.

Anf. 4 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Alla de förhandlingskrav som Sverige har framfört – de är väl preciserade och definierade – har lagts fram efter samordning och diskussion också med de övriga partierna i riksdagen som stöder den svenska ansökan om medlemskap. Det innebär att de förhandlingskrav vi har framfört har en mycket bred partipolitisk förankring.

Naturligtvis kan Hans Göran Franck, Gudrun Schyman eller någon annan ha enskilda önskemål på enskilda punkter. Om allas önskemål på alla punkter skulle tillgodoses skulle inte Sveriges intresse kunna tillgodoses. Vi hade aldrig kunnat enas om att precisera en gemensam förhandlingsposition. Jag upprepar: Det finns en bred partipolitisk enighet bakom varje enskilt förhandlingskrav som framförts. Det är mot dessa förhandlingskrav som resultaten skall mätas.

De resultat som hittills uppnåtts i förhandlingarna har mottagits mycket väl – på mycket goda grunder med mitt sätt att se. I mycket stor utsträckning – visserligen inte på alla punkter – har vi fått gehör för våra förhandlingskrav. Samtidigt skall vi ha klart för oss att mycket av arbetet återstår.

Prot. 1993/94:63
18 februari 1994

*Svar på
interpellationer*

Exempelvis återstår några av de tyngsta förhandlingsfrågorna. Liksom tidigare menar jag att vi måste nalkas dessa frågor med klart definierade förhandlingskrav och klart definierade svenska intressen. Men vi skall samtidigt vara medvetna om att också EU har intressen att bevaka. I varje förhandling måste vi vara inställda på ett givande och tagande; det gäller även denna.

Gudrun Schyman upprepar sin fråga om på vilka områden Sverige har fått permanenta undantag av olika slag. Jag kan bara hänvisa till det svar jag redan givit, som är ett precist svar på frågan.

Fru talman! Det väsentliga är ju inte i vilken form ett undantag har givits. Det väsentliga är inte heller vilken etikett man ger en lösning på ett enskilt område. Det väsentliga är att våra svenska intressen och förhandlingskrav har tillgodosetts.

Låt mig ta upp några av de frågor som Gudrun Schyman och Hans Göran Franck ställer.

Vad gäller kollektivavtalen har vi inte i formell mening förhandlat fram något undantag från EG-rätten. Det vi efterfrågat och erhållit är ett klarläggande som bekräftar vår uppfattning att det svenska kollektivavtalssystemet ligger väl i linje med vad som förutses i Maastrichtfördragets sociala protokoll. Detta är det avgörande. Det är avgörande för arbetsmarknadens parter att Sverige kan fortsätta med sin svenska arbetsmarknadsmodell. Detta finns nu dokumenterat i en skriftväxling mellan den svenska arbetsmarknadsministern och den ansvarige kommissionsledamoten Flynn. Det blir en del av fördragsverket. Därmed har vi en bekräftelse på att vi kan fortsätta med vår modell.

På miljöområdet finns det väldigt många olika lösningar. Tekniska lösningar växlar från område till område. Vad gäller miljögarantin finns det en utförlig redovisning i det svar som jag lämnat. Det innebär en fyraårig övergångsperiod under vilken EG/EU skall se över sina regler med sikte på en höjning. Sverige skall delta i de beslut som skall fattas under perioden. Det ger oss i sin tur en grund för att åberopa den s.k. miljögarantin. Att den artikeln inte nämns är lika naturligt som att inga andra artiklar nämns. Det finns massor av artiklar.

Men det väsentliga för oss är att hela regelverket tillämpas. Sist och slutligen är detta en tolkningsfråga i domstolen. Gudrun Schyman har rätt när hon säger att man sist och slutligen aldrig kan veta hur en domstol ställer sig; det har jag också sagt. Men hela utgångspunkten för arbetet och inriktningen av det är att inga normer skall sänkas. Jag kan icke för ett ögonblick tänka mig när den här frågan aktualiseras i början av 2000-talet – om den över huvud taget aktualiseras – att domstolen skulle inta en annan linje.

Låt mig komma till öppenheten. För det första redovisas vartenda förhandlingskrav utåt. För det andra förstår jag inte vad Gudrun Schyman menar när hon frågar: Varför redovisar ni inte under resans gång? Varenda gång vi har nått en överenskommelse har vi utåt exakt redovisat vilka resultat som uppnåtts. Vi har också diskuterat resultaten mot bakgrund av de offentliggjorda förhandlingskrav som ligger på bordet. Det står var och en fritt att dessutom kontrollera dessa uppgifter. Handlingarna finns till hands. Jag anser att det ligger i svenskt intresse att visa största möjliga öppenhet. Det har vi konsekvent strävat efter i förhandlingarna. Det är enbart Gudrun Schy-

man och några henne närstående som ständigt hackar och säger att det inte föreligger någon öppenhet. Jag påstår att ingen förhandling har förts med större öppenhet än just denna.

Prot. 1993/94:63
18 februari 1994

*Svar på
interpellationer*

Anf. 5 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Vi är oense om öppenheten och om villigheten att på ett mera problematiserat sätt framlägga fakta i målet. Förhandlingsresultaten i slutet av december har rapporterats, men de har inte diskuterats och framför allt inte analyserats i EU-delegationen. Det skulle vara bra om man kunde gå igenom vilka utgångsbud vi hade, vad vi fick backa på och vad vi har förlorat och vunnit etc.

Ulf Dinkelspiel säger att det inte spelar någon roll vilken utformning undantagen har, utan att det väsentliga är resultaten. Jag håller inte med om det. Det väsentliga är ju att de undantag som den svenska regeringen formulerar blir juridiskt bindande, eftersom det är EU-domstolen som slutgiltigt avgör – det är vi överens om.

Det är därför som det är nödvändigt att undantagen, som man vill skall vara giltiga också efter år 2000, formuleras på ett sådant sätt att de uppfattas som juridiskt bindande. Annars kan man komma överens om vad som helst, och EU-domstolen kommer i alla fall att avgöra, på samma sätt som när den prövar överenskommelsernas giltighet i förhållande till rådande lagstiftning och konkurrensregler. Det är ingenting värt om undantagen inte är utformade på ett sådant sätt att de är juridiskt bindande.

Jag förstår av Ulf Dinkelspiels både första och andra svar att Sverige inte har fått några juridiskt bindande undantag för mer än snuset. Vi har inte fått några undantag vad gäller miljösidan, kollektivavtalens ställning, detaljmonopolets ställning, utrikes- och säkerhetspolitiken, dvs. alliansfriheten, eller det sista steget i det ekonomiska samarbetet, dvs. att gå över till gemensam valuta och gemensam riksbank.

Detta förvånar mig inte, eftersom hela konstruktionen bygger på att medlemsländerna går in och accepterar de regler som finns och accepterar den långsiktiga politiska målsättningen i unionen, nämligen att det skall vara gemensamma regler överallt och att konstruktionen skall vara den att inga länder kan fatta andra eller avvikande politiska beslut.

Detta förvånar mig alltså inte, men det är mycket märkligt att man inte kan säga det rakt ut. Vad gäller t.ex. alliansfriheten kunde man säga att man tycker att det är bättre att Sverige går in i en militärallians tillsammans med EU:s medlemsländer och att man därför säger ja till det här, i stället för att säga att neutralitetspolitiken är förenlig med ett medlemskap. Ingen tror på det. Säg att Sverige som medlemsland naturligtvis måste gå alla stegen i det ekonomiska och monetära samarbetet. Säg det rakt ut, och säg att ni tycker att det är bra! Men försök inte få oss att tro att ni skall kunna snirkla er förbi det!

Anf. 6 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag vill gärna citera en mycket aktad och välkänd internationalist, nämligen Frank Barnaby, f.d. chef för Sipri. På frågan om Sverige kan bli medlem i EU utan att också bli medlem i militäralliansen VEU svarar

han: "I praktiken är det helt uteslutet. Syftet med EU är att integrera Europa. Om Sverige går med kommer det att utsättas för ett enormt tryck att också integrera utrikes- och säkerhetspolitiken, dvs försvaret. Allt annat som sägs är politisk propaganda!"

Ulf Dinkelspiel yttrade i sitt inledningsanförande i februari att Sverige vill delta fullt ut i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken inom unionens ram, och att Sverige inte tänker hindra unionens utveckling mot gemensam försvarspolitik och gemensamt försvar. Med det uttalandet har vi de facto av sagt oss vår möjlighet att inlägga veto i framtiden.

Det vore nästan bättre att mera öppet säga att det egentligen är detta man vill; att överge neutralitetspolitiken. Man har vissa problem med opinionen, men det är i själva verket dithän man syftar. Det här är en central fråga.

Ulf Dinkelspiel talar mycket om att det råder en bred enighet om detta. Den viktiga frågan är faktiskt inte vad partierna säger, utan det avgörande är vad svenska folket tycker om det här. Jag kan bara konstatera att 50 % av de socialdemokratiska väljarna fortfarande i huvudsak delar de uppfattningar som jag har framfört här i dag. Det är bara en av fem socialdemokrater som gillar den uppläggning som Ulf Dinkelspiel förespråkar.

Anf. 7 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Fru talman! Jag hade tänkt delta i den följande debatten om offentlighetsprincipen, men eftersom Ulf Dinkelspiel är ansvarig för förhandlingarna med EU vill jag passa på att ställa en fråga redan nu.

De frågor som Hans Göran Franck och Gudrun Schyman har tagit upp är mycket viktiga, dvs. om miljön, säkerhetspolitiken osv. När det gäller säkerhetspolitiken finns det olika uppfattningar, som har företrätts bland de olika partierna, men när det gäller offentlighetsprincipen är ju alla ense om att vi inte skall förändra förhandlingsprinciperna. Ulf Dinkelspiel har också här i kammaren sagt att förhandlingsprincipen inte är förhandlingsbar. Samtidigt betonas i svaret att samarbetet bygger på ett enhetligt regelverk.

Jag vill återkomma till EG-rätten när det gäller offentlighetsprincipen och integritetsskyddet. Jag vet att den frågan ännu inte har avgjorts i ministerrådet, men man avser att fatta beslut i frågan. Då undrar jag: Kommer vi också bara att få lov att svälja detta? Eller har det kommit upp i förhandlingarna att vi på något vis kan garanteras en särbestämmelse framöver, om EU:s ministerråd antar det förslag till EG-direktiv som har legat en längre tid? I så fall kan vi inte behålla offentlighetsprincipen såsom den gäller i dag, utan vi måste ändra i tryckfrihetsförordningen. Kan vi få en särbestämmelse, eller är det kört nu?

Anf. 8 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Låt mig först svara på Ingela Mårtenssons fråga. Vi har precis samma uppfattning i fråga om offentlighetsprincipen. Den ligger fast, och den kommer att ligga fast när Sverige är medlem av den europeiska unionen. Det sade jag i öppningsdeklarationen den 1 februari. Vi diskuterar nu tillsammans med de övriga nordiska länderna hur vi i en eller annan form skall ge uttryck för detta, utan att för den skull hamna i en sådan situation att

EU:s instanser tolkar vår tillämpning av offentlighetsprincipen. Det gör vi själva. Detta är en nationell lagstiftning.

Något enhetligt regelverk eller motsvarande regler om offentlighetsprincipen finns inte i andra länder. Det är varje lands nationella ensak att utforma reglerna på det här området. Vissa frågor diskuteras – t.ex. integritetsskyddet, som Ingela Mårtensson tar upp – och där kan det bli fråga om förändringar i sekretesslagstiftningen, men några grundlagsändringar är icke aktuella för vår del. Det är vi själva som beslutar om vi av någon anledning, nu eller i framtiden, vill göra ändringar – som i fråga om barnpornografi, där detta har aktualiserats. EG kan icke påtvinga oss regler.

Det pågår en diskussion om integritetsskyddet i EG, men det dröjer ett bra tag innan detta kommer fram, enligt mina informationer. Det sannolika är att vi får vara med och diskutera frågan när vi blir medlemmar. I annat fall får vi göra det i form av ett interimsarrangemang eller liknande. På ett eller annat sätt kommer vi alltså att medverka i processen, men om vi inte är medlemmar har vi icke samma formella möjligheter att påverka processen – låt vara att vi sist och slutligen formellt måste anta eller förkasta förslag när vi är medlemmar.

Hans Göran Franck säger att Frank Barnaby har sagt att vi kommer att tvingas in i en militärallians. Men det är svenska folket – svensk regering och svensk riksdag – som suveränt beslutar! Varken Frank Barnaby, någon annan eller EU kan tvinga oss in i detta samarbete.

Hans Göran Franck refererar vad jag sade den 1 februari om att vi accepterar fullt ut att delta i EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Ja, så är det! Det är ett svenskt intresse, och en bred majoritet i riksdagen, inklusive Hans Göran Francks eget parti, står bakom det. Det gäller också detta att vi icke kommer att ställa oss i vägen för en utveckling av en gemensam försvarspolitik. Det sade vi då, och det står vi fast vid.

Varför refererar Hans Göran Franck inte det som jag också sade den 1 februari, nämligen att den militära alliansfriheten består alltjämt? Det är ju den andra sidan av myntet. Det är ju vårt sätt att uttryckligen förklara att vi på den här punkten kommer att stå utanför, såsom läget nu är, och det är svensk regering och svensk riksdag som suveränt beslutar i denna fråga. Ingen kan tvinga oss in.

De två tidigare kabinettssekreterarna i Utrikesdepartementet Sverker Åström och Leif Leifland har särskilt studerat dessa frågor, och i en artikel i Dagens Nyheter i dag bekräftar de denna tolkning. Det är för övrigt den tolkningen som också speglas i Danmarks fall.

Guðrun Schyman säger att vi inte har några juridiskt bindande undantag eller möjligheter att fortsätta. Jo, men det viktiga är ju att vi kan fortsätta och att detta reflekteras i fördraget. Om det nu på miljöområdet sägs att Sverige kan behålla sina regler för asbest, för klorerade lösningsmedel eller för andra farliga ämnen, är ju det väsentliga att EU har gjort den tolkningen att reglerna ger oss möjligheter att fortsätta. Jag förstår att det möjligen kan vara en besvikelse för Guðrun Schyman att vi har nått förhandlingsframgångar på punkter där ni gång på gång har sagt att Sverige kommer att lägga sig platt. Men det förändrar ingenting i själva sakfrågan.

Guðrun Schyman talar apropå Systembolaget om ett brev som uttrycker

Prot. 1993/94:63
18 februari 1994

*Svar på
interpellationer*

ministrarnas uppfattning. Men det är kommissionen, i egenskap av rättsvårdande instans, som på den här punkten har gjort ett uttalande. Det är detta uttalande som gäller och som är vägledande också i framtiden.

Anf. 9 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag har läst uttalandet från kommissionen, och vad man säger är att dess uppfattning är att de regler som vi har inte är oförenliga med EG:s regler. Men både Ulf Dinkelspiel och jag vet att detta slutgiltigt kommer att avgöras i EU-domstolen. Samma sak gäller frågorna om våra undantag beträffande miljöreglerna.

Detta kommer slutgiltigt att avgöras av EU-domstolen. Därför är det nödvändigt att ha juridiskt bindande undantag. Annars kan man inte säga att det är undantag. Det är övergångsbestämmelser. Vi vet inte vad som händer på miljösidan om fyra år, när det skall förhandlas igen. Det är EU-domstolen som slutgiltigt kommer att avgöra detta.

Frågan om bibehållen alliansfrihet eller neutralitet är intressant. Den rapport som Sverker Åström och Leif Leifland har lagt fram är också intressant. Den har blivit mycket kritiserad från många olika håll; det vet säkert Ulf Dinkelspiel. Så här skrev Sverker Åström på samma tema för två år sedan:

"Om Sverige blir medlem i EG kommer vi självfallet att lojalt delta i det långtgående utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet. Därmed bekräftas ytterligare att neutraliteten är överspelad. Vi har begivit oss längre ut på spången. EG accepterar inga neutrala medlemmar. Att det med tiden blir ett försvarssamarbete framgår klart av Maastrichtkommunikén".

Detta skrevs i december 1991. Det som han påpekade då var alldeles riktigt. Nu säger han att neutraliteten kanske har spelat ut sin roll.

Vi kommer här att få höra att den svenska neutralitetspolitiken, som vi själva kan definiera, definieras på ett sådant sätt att den inte står i strid med ett medlemskap i en militärallians. Så kommer det att låta utåt. Det vore ärligare och mer renhårigt att säga: Ett medlemskap innebär också ett medlemskap i en militärallians. Det tycker vi är bra, eftersom vi inte tycker att neutralitetspolitiken längre spelar någon roll.

Då kan alla vi som tycker att neutralitetspolitiken är en mycket viktig del i den svenska säkerhetspolitiken redovisa vår uppfattning. Men det här smygandet – jag tror att det var Sven Lindqvist som talade om snorhala formuleringar – figurerar hela tiden i debatten. Det är oärligt att inte redovisa sina ståndpunkter rakt ut. Det skulle ge en mycket bättre debatt, en mycket mer intellektuellt hederlig debatt som också skulle göra det lättare för människor att förstå varför vi har olika uppfattningar i den här frågan. Det finns faktiskt skiljelinjer som vi måste ta ställning till. Alliansfriheten är en mycket stor och viktig fråga.

När det gäller vår medverkan i den ekonomiska och monetära unionen bör man också ärligt redovisa att vi är med fullt ut om vi är med och att några undantag icke medgives.

Anf. 10 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Nyckelparagrafen om säkerhetspolitiken finns i artikel J 4 i Maastrichtavtalet. Där står det: "Den gemensamma utrikes- och säkerhets-

politiken skall omfatta alla frågor som berör unionens säkerhet, inbegripet utformningen på lång sikt av en gemensam försvarspolitik, som med tiden skall kunna leda till ett gemensamt försvar.”

Min uppfattning är att det inte, i de kretsar som Ulf Dinkelspiel representerar, finns något motstånd mot att detta genomförs. Det finns mycket starkare krafter som kommer att utöva påtryckningar. Vi hade nyligen besök av den franske Europaministern, som kort och gott sade att Sverige skall ingå i EU-försvaret.

Av allt att döma anser man inte längre att neutralitetspolitiken är överspelad. Det uttalas gång på gång.

Man kan inte ha särskilt stor respekt för de uttalanden som Sverker Åström har gjort nu. 1991 tog han upp samma fråga som han tar upp i Konsekvensutredningen. Då förklarade han att det inte går att vara medlem i EU och samtidigt bevara den alliansfrihet som har hållit oss utanför krig sedan 1816. Nu säger han att det går – detta utan att han har funnit några nya omständigheter i frågan.

Till sist vill jag kommentera en annan punkt som har blivit berörd i debatten, nämligen offentlighetsprincipen. Det som har hänt under den senaste tiden är intressant. Vi återkommer förmodligen till detta senare i debatten. Jag vill bara säga att EU:s ståndpunkt nu är att det inte skall vara någon offentlighet som strider mot effektiviteten och ordningen i institutionerna. Det betyder att offentlighetsprincipen sitter ganska löst.

Slutsatsen av det hela är helt enkelt att detta är ganska verkningslöst, eftersom man inte får bindande undantag.

Anf. 11 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Fru talman! Jag kommer senare att få möjlighet att diskutera EU-domstolen och offentlighetsprincipen med statsrådet Laurén. Men jag vill i detta sammanhang slå fast det som Ulf Dinkelspiel har sagt. Till sist är det en fråga för domstolen att avgöra om de undantag eller positioner som har beslutats i våra förhandlingar med EU gäller eller inte. Det som Ulf Dinkelspiel har bekräftat är alltså väldigt viktigt.

Offentlighetsprincipen skall ligga fast i vårt eget land, men framöver kommer vår lagstiftning till stora delar att ske under utrikessekretess. Lagstiftningen kommer alltså att ske i Bryssel, där Sverige finns med. Hela den processen kommer att kunna hemligstämplas enligt sekretesslagen. Såvitt jag förstår kommer detta att kunna ske utan att man ändrar sekretesslagen. Den har naturligtvis tjänats något alldeles enormt. När sekretesslagens paragraf kom till var det ju inte alls meningen att utrikessekretessen skulle omfatta lagstiftningen i Sverige. Jag vill gärna få detta bekräftat.

När det gäller vår alliansfrihet vill jag från Nedrustnings- och folkrättsdelegationen berätta att Sverige förut har medverkat i den s.k. NM-gruppen, som omfattar neutrala och alliansfria länder. Den har vi nu lämnat. Nu medverkar vi i Västgruppen. Den alliansfria gruppen finns kvar, men Sverige är inte med längre.

När den franske ministern för Europafrågor besökte utrikesutskottet frågade jag honom om han var korrekt återgiven i en intervju i DN. I den sade

Prot. 1993/94:63
18 februari 1994

*Svar på
interpellationer*

han att Sverige självfallet skulle ingå i EU-försvaret. Han bekräftade att han var korrekt återgiven.

Anf. 12 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Fru talman! Jag skulle vilja gå in på säkerhetspolitiken. Ulf Dinkelspiel sade att det svenska folket självfallet skall vara med och bestämma om vi skall vara alliansfria framöver eller ej.

Jag tycker att det är väldigt viktigt att folket står bakom en säkerhetspolitik. I en demokrati är det ju folket som skall försvaras. I en diktatur däremot använder man ofta säkerhetspolitiken eller militären mot folket. I en demokrati är det synnerligen viktigt att folket är med på den politik som drivs. Man kan konstatera att det finns en debatt kring hur vi skall ha det framöver, om vi skall vara alliansfria och om vi skall gå in i VEU. Det finns olika uppfattningar om detta.

Framför allt finns det många kvinnor som är mycket tveksamma till att Sverige skall gå in i ett gemensamt försvar och ingå i en militärpakt.

Ulf Dinkelspiel säger nu att svenska folket skall vara med och bestämma. 1996 kommer man att utifrån vad som står i Maastrichtavtalet diskutera hur man skall förfara framöver. I Maastrichtavtalet är målet helt klart att det skall bli ett gemensamt försvar. Om detta förverkligas och VEU blir den militära dimensionen, kommer svenska folket, om vi då är med i EU, att få folkomrösta om detta? Blir det en ny folkomröstning? Jag tycker inte att det är riktigt klart hur det blir.

Nu kan man kanske hävda att vi är alliansfria fram till 1996, men vad händer 1996?

Anf. 13 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Det talas om garantier och om att domstolen i sista hand kan överpröva vad som har skrivits in i fördragen. Så är hela EU-systemet uppbyggt. Varenda paragraf i fördraget, varenda överenskommelse i EU och varenda regel som har lagts fast i EG kan tolkas av domstolen. Härvidlag skiljer sig inte vad vi kommer överens om från andra delar i fördraget. Detta är ett rättssystem, som inte minst skyddar de mindre länderna från övergrepp från större länder eller starkare krafter. Om det uppstår tvist om hur en speciell regel skall tolkas finns det en instans som kan pröva detta.

Sverige har konsekvent strävat efter att medverka i internationella regelverk, där vi har möjlighet att på ett eller annat sätt få vår rätt prövad. Syftet är att försvara de små staternas rätt. Det finns ingen skillnad mellan våra regler i avtalet och andra regler i den europeiska unionen.

Sedan till utrikes- och försvarspolitik. Hans Göran Franck citerade Sverker Åström och talade om att denne har sagt att vi måste medverka lojalt i utrikes- och säkerhetspolitiken. Det är inte fråga om att vi *måste*. Vi *önskar* medverka fullt ut i utrikes- och säkerhetspolitiken. Det är ett svenskt intresse i det nya Europa som avtecknar sig. Det är en uppfattning som delas av alla partier som står bakom den svenska ansökan, inklusive Hans Göran Francks eget parti. Den formuleringen är ord för ord avstämd med Socialdemokraterna. Det är möjligt att Hans Göran Franck protesterade i sin riks-

dagsgrupp när man kom överens om detta, men det kan ju inte jag beskyllas för. Det socialdemokratiska partiet står bakom detta.

Gudrun Schyman talade om ärlighet. Det ärliga, Gudrun Schyman, är väl att säga att ingen annan kan tvinga oss in i en militär- eller försvarsallians. Det är den svenska regeringen och den svenska riksdagen som suveränt beslutar i den frågan utifrån svenska intressen.

Ingela Mårtensson, det är precis som jag säger, och jag upprepar det, att det är regering och riksdag som beslutar i dessa frågor. Det är också vår sak att avgöra hur vi skall besluta om dem. Om riksdagen beslutar att vi skall ha folkomröstning så blir det så. Det är vi i Sverige som suveränt beslutar i den här frågan.

Anf. 14 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Fru talman! Jag vill återigen konstatera att Ulf Dinkelspiel har bekräftat att EU-domstolen avgör om det vi har kommit överens om med de andra länderna är juridiskt hållbart och således någonting värt. Europadomstolen är en författningsdomstol. Vi är inte vana vid att ha en sådan i Sverige. Vi har värt oss ganska kraftfullt mot att ha en sådan överprövande instans, men nu kommer vi in i ett sådant system. Vi byter alltså rättssystem. Jag kan tänka mig att det i många sammanhang kan finnas anledning att tycka att det inte är så dumt att det blir en juridisk prövning. Just i det här fallet, när det gäller våra eventuella undantag i en förhandling, blir värdet av dem i allra högsta grad mindre när vi inte vet om de kommer att hålla vid en domstolsprövning.

Anf. 15 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Jag förstår inte Birgitta Hambræus argumentation. Det är lika mycket ett skydd för oss att inte tolkas till vår nackdel. Vi skriver in en regel som vi har begärt att få införd för att den skall tillvarata våra intressen. Då är det också ett intresse för oss att en större makt inte skall kunna sätta sig över den regeln utan att vi i sista hand skall kunna försvara våra intressen inför en domstol. Den här regeln gäller åt båda håll.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Svar på interpellation 1993/94:84 om Europaunionen

Anf. 16 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Hans Göran Franck har frågat mig om följande om medlemskapsförhandlingarna med EU:

1. Vilka bindande undantag från Maastrichtavtalet kan Sverige uppnå?
2. Hur planerar regeringen att finansiera medlemsavgifter i EU och skattebortfall i händelse av EU-medlemskap?
3. Kommer regeringen att godta ett nej i folkomröstningen eller kommer den i händelse av fortsatt regeringsinnehav att fortsätta att agera för EU-medlemskap?

Prot. 1993/94:63
18 februari 1994

*Svar på
interpellationer*

4. Kommer ja- och nejsidan att garanteras lika ekonomiska anslag?
5. Kommer regeringen att verka för att ja- och nejsidan får likvärdigt utrymme i radio och TV?
6. Vilka åtgärder planerar regeringen vid ett nej till EU?
7. Är regeringen beredd att låta de s.k. konsekvensutredningarna bli föremål för sedvanlig remissbehandling?"

Eftersom Gudrun Schyman har ställt samma fråga om bindande undantag, har jag besvarat denna fråga i mitt tidigare interpellationssvar. Vi har också diskuterat den. Även när det gäller den sista frågan om remissbehandling av konsekvensutredningarna vill jag hänvisa till mitt svar till Gudrun Schyman. Kontentan av detta är att regeringen inte ser något behov av remissbehandling av konsekvensutredningarna. Det samlade förhandlingsresultatet kommer att redovisas i en departementspromemoria, vilken kommer att sändas på remiss, samt i den proposition om medlemskapet som kommer att läggas på riksdagens bord.

Vad gäller den andra frågan kan konstateras att ett svenskt medlemskap i EU medför dynamiska effekter för svensk ekonomi. Det leder bl.a. till ökade investeringar i Sverige, både av svenska företag och av utländska företag. Resultatet blir en förbättrad ekonomisk tillväxt, vilket i sin tur medför ökade inkomster för statskassan samtidigt som en minskad arbetslöshet leder till minskade utgifter.

De ekonomiska effekterna av ett svenskt medlemskap har bl.a. belysts i Konsekvensutredningen om samhällsekonomiska effekter av ett medlemskap. Utredningens slutsats är att dessa är positiva även om det kan vara svårt att med exakthet ange dessa effekter i siffror. Dock kan vi utgå ifrån att ett utanförskap leder till att investeringsviljan minskar och att Sverige i stället kommer att hamna i ett sämre ekonomiskt läge gentemot EU:s medlemsländer.

De statsfinansiella kostnaderna av ett medlemskap måste vägas mot de långsiktiga samhällsekonomiska intäkterna. Som Konsekvensutredningen har visat är de samhällsekonomiska effekterna positiva och – väl att märka – de ökar ju längre in i framtiden man söker uppskatta dessa effekter.

Man bör också beakta att både de statsfinansiella och samhällsekonomiska kostnaderna av ett utanförskap kan bli höga. Vi riskerar bl.a. att tvingas hålla ett högre ränteläge än omvärlden.

Den kortsiktiga belastningen på statskassan i form av bidrag till EU-budgeten vid ett medlemskap kommer alltså med tiden mer än väl att uppvägas av de inkomster statskassan erhåller på grund av ett förbättrat ekonomiskt läge för Sverige.

Låt mig också i denna fråga slutligen framhålla att vi som medlemsland självfallet måste anslå medel till den gemensamma budgeten, men att vi å andra sidan blir fullvärdiga deltagare i ett samarbete med andra demokratiska stater i Europa som även om vi står utanför kommer att påverka förhållanden som har betydelse för Sverige. Som medlemmar kan vi vara med och påverka utvecklingen inom EU och tillsammans med andra medlemsländer sätta vår prägel på den framtida utformningen av den europeiska integrationen. Nyttan av att delta i ett sådant samarbete kan inte endast mätas i

pengar. Möjligheten att tillvarata svenska intressen på för oss viktiga områden är ovärderlig i både det korta och det långa perspektivet.

Jag besvarar frågorna tre och sex i ett sammanhang.

Ett nej i folkomröstningen medför att vi fortsättningsvis deltar i integrationsarbetet på EES-avtalets grund. Det tillgodoser viktiga svenska ekonomiska intressen men är otillräckligt inte minst när det gäller inflytande över utformningen av för oss helt centrala frågor under resten av 90-talet. Dessutom omfattar EES-avtalet långt ifrån alla samarbetsområden av betydelse.

Det är en självklarhet att regeringen kommer att ta fasta på och respektera utfallet av folkomröstningen. Jag utgår dock ifrån att om det blir ett nej i folkomröstningen kommer de politiska partierna i regeringen även fortsättningsvis att agera efter de politiska linjer som de kommer att redovisa i EU-frågan.

De medel som hittills har ställts till förfogande för EU-information och som till viss del också har kommit kampanjorganisationerna till del har fördelats av den delegation som leds av förre statsministern Thorbjörn Fälldin.

Till frågan om medel till kampanjorganisationerna inför en folkomröstning avser regeringen återkomma när förhandlingarna är avslutade och de politiska partierna samlas för att diskutera tidpunkten och formerna för en folkomröstning.

När ett sådant beslut föreligger blir det aktuellt att även ta upp frågan om ytterligare medel till kampanjorganisationerna och fördelningen av dessa.

När det gäller utrymme för ja- och nejsidorna i radio och TV åligger det ledningarna för dessa att göra avvägningarna i denna fråga. Självklart måste de här vägledas av Radiolagens krav på "saklighet och opartiskhet".

Anf. 17 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Dinkelspiel för svaret. En del av det som jag har interPELLERAT om har vi redan debatterat. Men jag vill sammanfattningsvis ändå konstatera att statsrådet inte på ett tillfredsställande sätt har kunnat bemöta att det finns behov av att få bindande undantag. Jag vill framför allt hänvisa till att flera länder, bl.a. Danmark, har ansett det nödvändigt att skaffa sig dessa bindande undantag, vilket Sverige underlåter att göra. Detta inkluderar de viktiga frågor som jag berörde i mitt första inlägg.

Vad gäller svaret i övrigt på min interpellation är jag förvånad över att statsrådet säger att han inte ser något behov av en remissbehandling av konsekvensutredningarna. Det räckte inte med den ensidiga sammansättningen av de här utredningarna, utan man går på i ullstrumporna och vill inte ens ha en sedvanlig och allsidig remissomgång om detta. Det är mycket anmärkningsvärt och borde rimligtvis omprövas av regeringen.

Sedan får vi höra om de dynamiska effekterna, som jag hade en debatt med Anne Wibble om. Dess bättre svarade inte hon på det här mycket allvarliga sättet som Ulf Dinkelspiel gör. Hon log förstående när jag sade att jag verkligen ville ha reda på hur man tänker finansiera de här frågorna och inte i första hand ville tala om de dynamiska effekterna. Det är på den här punkten som det verkligen finns en konkret och aktuell fråga. Hur tänker regeringen finansiera detta på kort och på lång sikt? Det är framför allt på kort sikt som det rör sig om stora utgifter. Det handlar om ungefär 20 miljard-

Prot. 1993/94:63
18 februari 1994

*Svar på
interpellationer*

der i avgifter och om åtskilliga tiotals miljarder i minskade skatteintäkter. Det finns verkligen anledning för Ulf Dinkelspiel att reda ut hur detta skall finansieras.

Ulf Dinkelspiel talar om hur investeringsviljan minskar. Han säger att "det kan vara svårt att med exakthet ange dessa effekter i siffror". I det sammanhanget ställer jag mig frågan: Är EES-avtalet ingenting värt?

De statsfinansiella kostnaderna för ett medlemskap måste vägas mot de långsiktiga samhällsekonomiska intäkterna. Jag undrar: Vilken kalkyl har statsrådet i det här fallet? Hur säker är han på de påståenden han gör överst på s. 3 i interpellationssvaret? Vilka komplikationer kan inträda? Han säger att konsekvensutredningen har visat att de samhällsekonomiska effekterna är si och så. Vilka belägg finns för den saken i de utredningarna?

Hur kommer man att ta emot ett folkomröstningsresultat? Jag tänker mig möjligheten att det blir ett nej, vilket opinionsmätningarna tyder på: Kommer Ulf Dinkelspiel då att lojalt följa detta resultat? Eller säger han på samma sätt som Anne Wibble: Vi fortsätter att agera för ett svenskt medlemskap.

Man kan ha en viss förståelse för att regeringen vill återkomma med detaljerna och de konkreta beskederna om medlen till kampanjorganisationerna. Men jag vill ändå veta hur den principiella hållningen är. Kan statsrådet göra något uttalande på den punkten?

Anf. 18 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag vill ge mig in i den här debatten och diskutera frågan om pengarna. Var skall pengarna tas? Jag tycker att det är anmärkningsvärt att det här interpellationssvaret tar så lätt på den saken. Det förvånar mig att regeringen utan att rodna kan tillåta sig dessa utsvävningar och detta tal om dynamiska effekter. Jag tycker att spåren borde förskräcka. Erfarenheten av skatteuppgörelsen mellan Folkpartiet och Socialdemokraterna, som också skulle finansieras med dynamiska effekter, visade att det inte alls gick. Det blev ett stort minus i statskassan. Jag tror att man måste vara litet mer precis när man pratar om pengar.

Jag tycker faktiskt att sammansättningen i de här konsekvensutredningarna är en demokratisk skandal. Av 35 personer sammanlagt som har suttit i olika utredningar är 33 personer klart uttalade anhängare av ett medlemskap. De utredningsresultat som de här personerna kommer fram till tas som expertutlåtanden och sanningar. Det är ungefär som om man skulle tillsätta en arbetsgrupp inom kds som skulle utreda och komma fram till att Gud inte fanns. Det vore inte särskilt trovärdigt.

Man kan inte ta de här expertutlåtandena och konsekvensutredningarna för vetenskapliga fakta. Snedfördelningen av personer som har suttit i utredningarna gäller också i allra högsta grad den om ekonomin. Den rapport som man lade fram kritiserades sönder och samman av samtliga opponenter. Det var inte vilka som helst. Det var t.ex. professor Rudolf Meidner på Arbetslivscentrum, professor Magnus Blomström vid Handelshögskolan och LO-ekonomen Dan Andersson. Det finns många fler ekonomer som har sågat den här utredningen vid fotknölna och som talar om snömos, tyckande och tro i stället för vetande.

Man har sagt att det kommer att bli en BNP-tillväxt på 0,45 %, att inflationen blir 0,23 % lägre och budgetunderskottet 0,8 % lägre under en tioårsperiod om vi går med. Det går inte att vetenskapligt slå fast detta. Det är naturligtvis fullständigt omöjligt.

Jag ger ingenting för de här rapporternas vetenskaplighet. Det är ett beställningsverk från regeringen. Man vill ha detta att luta sig mot och få det att framstå som att det blir guld och gröna skogar vid ett medlemskap. Jag tycker att det är intellektuellt ohederligt, och det vilseleder den svenska opinionen, som skall ta ställning i de här mycket svåra och komplicerade frågorna.

Det kommer att kosta pengar. Det är alldeles riktigt. Vi vet inte exakt hur stor medlemsavgiften blir. Det rör sig om mellan 17 och 22 miljarder kronor. Vi vet inte riktigt ännu. Vi kan säga runt 20 miljarder kronor. Till detta kommer minskade skatteintäkter, sänkt momsivå och sänkning av punktskatter på alkohol och tobak. Riksrevisionsverket gjorde för några år sedan en beräkning av vad detta skulle innebära. Man talade om mellan 30 och 40 miljarder kronor minus i statskassan, minskade skatteintäkter alltså. Om vi till detta lägger en medlemsavgift på runt 20 miljarder kronor minskar kronorna i statskassan med runt 50 miljarder. Det är väldigt mycket pengar.

Även medlemsavgiften, om den nu blir på 17 miljarder netto eller runt 20, är faktiskt mycket pengar. Man kan ställa den i relation till vad andra saker i statsbudgeten kostar. För 1994 kostar föräldraförsäkringen 20,7 miljarder kronor, sjukförsäkringen går på 19,7 miljarder, barnbidraget 16,8 miljarder, socialbidragen 15,1 miljarder och bostadsbidragen 8,4 miljarder. Detta ger en liten uppfattning om hur mycket pengar det rör sig om.

I den här situationen har vi en regering som har mage att lägga fram en budget den 10 januari 1994 där man inte redovisar en enda krona för medlemsavgiften. Det är en regering som samtidigt har den högsta förhoppningen om att Sverige skall bli medlem från den 1 januari 1995. Budgeten som lades fram den 10 januari 1994 sträcker sig över halva året 1994 och halva året 1995. Medlemsavgiften är inte redovisad. Det är mycket märkligt, tycker jag.

Nu vet jag att Anne Wibble försöker förhandla om att vi inte skall behöva betala någon avgift alls det första året. Men om det blir så vet vi ju inte. Jag förstår inte att det inte ens i någon brödtext finns något som säger att det är möjligt att de här siffrorna inte stämmer, eftersom ett medlemskap faktiskt kommer att kosta pengar.

Den fråga som jag tycker är mycket berättigad att ställa är naturligtvis: Var skall de 20 miljarderna eller på sikt de 50 miljarderna tas? Det går inte att bara hänvisa till dynamiska effekter. Jag var på en debatt i går där jag fick höra precis samma sak: Men meningen med medlemskapet är ju en ökad tillväxt och ett ökat välbefinnande. Meningen ja – men om det inte blir så, om det blir minus? Så har det sett ut på den inre marknadens område och i de europeiska medlemsländerna hittills. Om det blir minus i vartenda medlemslands statskassa och om arbetslösheten ökar, vad skall vi göra då? Var skall vi ta pengarna?

Jag är mycket orolig för att det blir ytterligare minskade offentliga utgifter. I klartext blir det mindre statsfinansierad barnomsorg, äldreomsorg, föräld-

raförsäkring, sjukförsäkring och pensioner. Där kommer pengarna att tas. Det är inte särskilt lyckat.

Anf. 19 INES UUSMANN (s):

Fru talman! Som socialdemokrat och positiv till ett svenskt medlemskap i EU tycker jag att det är viktigt att slå fast några saker även i den här typen av debatt. Jag tycker att man bör fråga sig om vi anser att det är viktigt att vara med i ett samarbete som faktiskt existerar mellan våra grannländer.

Vi har problem i Sverige. Våra problem har vi gemensamt med våra grannar i Europa. Det handlar om arbetslöshet, det handlar om miljöproblem och om budgetunderskott. De här problemen kräver gemensamma lösningar. Men vi har olika syn på vilka lösningarna är beroende på vilken ideologi vi företräder. De medel eller verktyg som finns menar jag att det är viktigt att vi tar till vara. Om man inte tar till vara de medel som existerar i dag, måste man hitta nya medel. Då måste man allvarligt fundera över vilka dessa i så fall skulle vara.

Såvitt jag förstår förekommer den debatten ganska sällan, även bland dem som tycker att vi skall säga nej till ett medlemskap.

Det har hävdats här i dag att den svenska ekonomin skulle urholkas. Vi skulle betala medlemsavgift och dessutom skulle vi betala mellan 50 och upp till 130 miljarder ytterligare sägs det ibland för att få vara med i denna exklusiva klubb.

Det här är som jag ser det obelagda påståenden. Enstaka personer, men också grupper, har hävdat att om Sverige blir medlem i EU kommer alkoholkonsumtionen att öka. Det hörde jag häromdagen. Det skulle i sin tur göra att sjukvårdskostnaderna ökar och att vi därigenom får ett sämre budgetläge. Detta är hypoteser som det är mycket svårt att belägga. Jag tycker faktiskt att vi måste ta dem för hypoteser.

Vi måste nämligen välja väg nu. Vilken roll skall vi spela i Europa? Skall vi vara med och aktivt påverka den ekonomiska och politiska utvecklingen? Eller skall vi stå vid sidan av och anpassa oss till utvecklingen runt omkring oss?

Vi kan inte vrida klockan tillbaka och stänga gränserna för det samarbete som ändå finns utan att detta i så fall får allvarliga återverkningar på vår och våra grannars välfärd.

EES-avtalet är inte tillräckligt. Det ger oss inte ett politiskt inflytande. Det ger tillträde till den västeuropeiska marknaden, och det är i och för sig bra. Men avtalet ger oss inte något politiskt inflytande. Det ger oss heller inte något inflytande på miljöpolitiken eller i fredsfrågorna, som tidigare diskuterats.

Att man inte skall föregripa förhandlingsresultat vet jag, inte minst som jag varit facklig förhandlare. Men jag tycker ändå att det kan konstateras att miljöresultatet från december var oerhört positivt, också betraktat i ett socialdemokratiskt perspektiv. När det gäller de krav som vi ställt på förhandlingarna är resultatet mycket bra. Det måste jag i rättvisans namn säga.

EU är inte perfekt – det skall alla veta. Jag skall citera vad Hjalmar Branting sade 1920 inför diskussionen om ett svenskt medlemskap i Nationernas förbund:

”Skulle vi nu då draga oss tillbaka, skulle vi vägra i vändningen, skulle vi säga, att därför att det och det icke är såsom vi helst skulle önskat – men det kan bli bättre ifall vi arbeta gemensamt i den riktningen! – så ämna vi nu tveka, vi ställa oss utanför, vi kunna icke gå med i förbundet? Nej, en sådan politik måste jag säga är hopplöshetens eller lättsinnets – jag kan för min del varken gilla det ena eller andra.”

Detta sades alltså av Hjalmar Branting 1920, men jag tycker att det gäller även 1994.

Anf. 20 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Först några kommentarer med anledning av de olika inläggen och de olika frågor som här har ställts.

För det första vänder jag mig till Hans Göran Franck, som säger att vi inte har fått några danska särregler eller undantag. Nej, Hans Göran Franck, vi har fått *svenska* särregler och undantag. Vi har formulerat ett stort antal svenska förhandlingskrav som är bestämda utifrån *svenska* intressen – inte utifrån danska, norska, tyska eller franska intressen. Det är Sveriges intressen som vi i våra förhandlingar skall tillvarata. Det är mot de förhandlingskrav som vi har framfört som vi sedan skall avläsa förhandlingsresultatet.

Alla överenskommelser som vi träffar kommer att vara tillämpliga för Sverige för att tillgodose våra intressen. De är alltså inte tillämpliga för Danmark – lika litet som Danmarks är tillämpliga för oss. Däremot gäller såväl i Danmarks som i Sveriges fall att när det är fråga om tolkningar av EG:s bestämmelser – sådana är det fråga om i en del fall i Sveriges överenskommelser och i en del fall när det gäller Danmarks överenskommelser – är de naturligtvis också tillämpliga på andra länder och inte alls betydelselösa. Det gäller exempelvis frågan om unionsmedborgarskap liksom försvarspolitiken och en del som sägs där i den danska överenskommelsen.

För det andra gäller det remissbehandlingen. Hela resultatet av förhandlingarna – alltså alla delar, med allt bakgrundsmaterial tillgängligt – kommer att remitteras. Vem som helst har rätt att yttra sig över vilken del som helst av avtalet. Man kan då använda sig av konsekvensutredningarna, av nej-sidans material eller av vilket material som helst. Man kan använda sig av alla typer av expertutredningar. Det finns enormt många på det här området. Allt detta kan man använda sig av för att bilda sig en egen uppfattning om avtalet och om de villkor som vi har förhandlat fram. Detta kan speglas i remissopinionen. Jag kan försäkra att remissopinionen och de remissyttranden som är tillgängliga också kommer att speglas i den proposition som i sinom tid föreläggs riksdagen.

Här finns alltså alla möjligheter för remissinstanserna att uttrycka sina åsikter. Remissbehandlingen är en naturlig del av förberedelsen inför den proposition som kommer att presenteras. Den departementspromemoria som vi skall låta cirkulera så snart förhandlingarna är klara kommer att ge möjligheter när det gäller att avge just de yttranden som Hans Göran Franck önskar.

Vidare frågar Hans Göran Franck: Är EES-avtalet ingenting värt? Jo, det är det visst! Hans Göran Franck är inte omedveten om att jag själv har förhandlat fram detta avtal under en socialdemokratisk ledning. Jag är stolt

över det avtalet och tycker att det är ett bra steg i riktning mot ett närmare samarbete med EG. Att det sedan på flera punkter är otillräckligt – där håller jag med Ines Uusmann – är något som icke förtar intrycket av och inte påverkar min bestämda uppfattning att EES-avtalet är ett bra steg i rätt riktning. När delar av nej-sidan vill riva upp EES-avtalet menar jag att det innebär ännu ett grundskott mot den svenska ekonomin.

Jag vet faktiskt än i denna dag inte var Gudrun Schyman och Vänsterpartiet står i den här frågan. Ni motarbetade EES-avtalet hela tiden arbetet pågick. Sedan har ni svävat på målet. Ibland har ni sagt: Ja, vi kan behålla avtalet någon tid. Under tiden skall det ses över.

Men sedan har Gudrun Schyman i en intervju sagt att avtalet skall rivas upp – i varje fall sade hon någonting i den riktningen. Jag ställer då frågan: Vad är Gudrun Schymans uppfattning, och vad är Vänsterpartiets uppfattning i den här frågan? Jag undrar alltså: Skall EES-avtalet bestå, eller skall det inte bestå?

Sedan till frågan om hur allt det här skall finansieras. Vad Gudrun Schyman säger är riktigt. Det grundas på de uppgifter som vi har givit, nämligen att bruttokostnaden är ca 20 miljarder kronor. Vi får se vad slutsumman blir. Men bruttokostnaden kommer att vara ungefär nämnda belopp.

Vi kommer att få ett återflöde om i storleksordningen 10 miljarder kronor, alltså ungefär hälften av utgifterna. Det här är en förhandlingsfråga. Vi kommer att kunna bedöma detta bättre när förhandlingarna avslutats. Exakt vet man inte hur det blir. Det beror ju på hur duktiga våra forskare, våra utbildningsansvariga, våra studenter osv. är när det gäller att komma i åtnjutande av de möjligheter till EU-finansiering som avtalet öppnar. Vad som återstår är en summa om 10 miljarder kronor.

Det finns många omedelbara fördelar med ett medlemskap, vilka ligger utanför de direkta kostnaderna. Minskningen av kostnaderna beträffande gränskontroller uppskattas i en utredning till 5 miljarder kronor. Om vi åstadkommer en sänkning av räntan med 1 % svarar det mot 7 miljarder kronor årligen redan från det första året. Därmed skulle praktiskt taget allt vara finansierat redan det första året.

Till detta skall de dynamiska effekterna läggas, och de är avgörande. 1 % ökning av bruttonationalprodukten motsvarar 15 miljarder kronor. Sedan kan man diskutera hur mycket snabbare, med hur många procent, den svenska ekonomin växer under låt oss säga en fem- eller tioårsperiod.

Gudrun Schyman frågar vad som händer med finansieringen om det inte blir så bra. Men jag frågar Gudrun Schyman: Hur skall vi finansiera föräldraförsäkring, pensioner, barnomsorg osv. när det gäller de sociala trygghetssystemen i en stagnerande ekonomi – och det är ju vad vi har haft?

Anf. 21 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Om Ulf Dinkelspiel vill veta hur Vänsterpartiet har tänkt finansiera en bibehållen nivå i föräldraförsäkringen, en återställning av a-kassan och en höjning av pensionen för de sämst ställda pensionärerna kan han läsa vår ekonomiska motion. Där har vi finansierat sådana åtgärder fullt ut.

När det gäller EES-avtalet skall jag gärna ge ett svar. Vi motsatte oss EES-avtalet därför att det finns uppenbara svagheter i detta avtal. Det finns de-

mokratiska underskott, som det heter, i EES-avtalet. Sverige har ju inte möjlighet att självständigt stifta egna lagar om dessa strider mot de lagar och regler som finns inom den inre marknaden i vissa delar.

I dag har vi EES-avtalet. Det är i dag grunden för det samarbete som vi har med den europeiska unionen. Vi tycker fortfarande att delar av avtalet är dåliga, och vi kommer att verka för att kritiken i det avseendet förs fram och för att avtalet i de delarna kan omförhandlas. Det är vår position. Det som är dåligt skall vi alltså försöka göra bättre. Avtalet existerar således, och det är utifrån den grunden som vi skall arbeta när vi fortsätter vårt samarbete med den europeiska unionen efter ett nej i folkomröstningen. Det är vår inställning i detta sammanhang.

Jag tycker inte att det finns någon faktiskt grund för resonemanget om ekonomin – om att det blir dynamiska effekter. Det rör sig om påståenden, om ett tyckande och om förhoppningar. Det finns inga fakta i målet som kan styrka detta. Därför tycker jag att man skall vara ärlig och säga att vi utifrån de olika siffrorna inte kan säga hur det blir men att vi kan ha en förhoppning om hur det blir.

De flesta ekonomer, Ulf Dinkelspiel, är faktiskt överens om att det som gäller ekonomin är tillgodosett genom EES-avtalet. Det blir inte något ytterligare när det gäller det ekonomiska utfallet vid ett medlemskap. Vad vi gör är ju att vi går in i en ekonomisk och monetär union. Vi träder in i något som har en gemensam valuta och en gemensam centralbank. Vi deltar i utformningen av en ekonomi där vi själva inte har handlingsutrymme och inte heller själva kan bestämma i den omfattning som vi i dag kan göra.

Skillnaden mellan EES-avtalet och ett medlemskap är alltså att vi fransägar oss beslutanderätten i mycket större och viktigare frågor än vad EES-avtalet rör. Det gäller då den ekonomiska politiken, målet för den ekonomiska politiken samt hela utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiken. Detta är väldigt mycket mera än det som innefattas i EES-avtalet.

Jag har ännu inte fått några svar. Var skall alltså pengarna tas? Ulf Dinkelspiel har inte svarat på den frågan, utan det hänvisas till dynamiska effekter. Vidare talas det om förhoppningen att det här skall leda oss in i en situation med ökad tillväxt. Jag tvivlar mycket starkt på detta.

Anf. 22 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Det låter bra när Ulf Dinkelspiel talar om att vi skall tillgodose svenska intressen. Men det är inte det som är poängen i denna diskussion.

Är det så att vi skall få bindande undantag för att tillgodose svenska intressen? Däri ligger poängen. På den punkten kan Ulf Dinkelspiel inte ge oss belägg för att vi får de bindande undantag som kan gälla inför Europadomstolen. Jag tycker att Ulf Dinkelspiel, som ju har talat om Europadomstolens betydelse i det här fallet, borde kunna klara ut att det i detta avseende finns ett problem och en svaghet. Det går inte att bara säga att vi inte skulle ha intressen liknande Danmarks. Vi har i högsta grad intresse av att få igenom undantag när det gäller försvarsfrågan, valutaunionen, EU-medlemskapet och offentlighetsprincipen.

Dessutom finns det naturligtvis också mycket specifika svenska intressen.

På den punkten förefaller Sverige komma till korta när det gäller de viktiga Norrlandsintressena.

Vad är då alternativet här? Ja, alternativet är helt enkelt att hela Maastrichtavtalet har gått alldeles för långt. Det borde omförhandlas. Ju större opinionen mot Maastrichtavtalet är, desto större förutsättningar finns det i sammanhanget. Då skulle man komma in på en mycket mera fruktbar linje. Det handlar då om att få ett europeiskt samarbete i nivå med behoven – ett samarbete som skulle kunna bli ett allomfattande europeiskt samarbete.

När det gäller det som Ulf Dinkelspiel har sagt om remissbehandlingen vill jag bara säga att jag mycket väl vet att det finns en rad möjligheter att ge sin åsikt till känna. Det skall vi också göra – och många kommer göra det. Ändå tycker jag att det är en svaghet att det inte blev en ordinarie, sedvanlig och allsidig remissomgång här. Jag vidhåller alltså mitt krav på denna punkt och menar att regeringen bör ompröva detta.

När det gäller frågan om finansieringen är Ulf Dinkelspiel oss svaret skyldig. Han talar om ett visst återflöde. Men en del av detta återflöde går ju inte till statskassan, utan det går till företagen. Erkänn, Ulf Dinkelspiel, att det är ett ekonomiskt problem! Hur skall då detta lösas? Den frågan kan Ulf Dinkelspiel kanske inte svara på i dag, men jag tycker att vi borde kunna få en annan typ av svar.

Anf. 23 INES UUSMANN (s):

Fru talman! Det finns vissa ord som man inte bör använda – det har vi lärt oss. Dynamiska effekter är ett sådant uttryck som inte har en så bra klang efter det som hände med skattereformen. Men vad är då dynamiska effekter egentligen? Jag skulle vilja uttrycka det så här, och jag undrar om statsrådet ställer upp på den förklaringen: Vi bör fråga oss hur vi bäst bekämpar vår kris. Gör vi det ensamma eller skall vi göra det tillsammans med andra? Svenska företag har under de senaste åren satsat i investeringar som har gett 250 000 nya jobb utomlands. Samtidigt har samma svenska företag minskat antalet jobb i Sverige med 70 000. Detsamma gäller när utländska företag väljer var de skall investera. De investerar inte i Sverige för att skapa nya jobb. De köper upp. I och med deprecieringen är det väldigt billigt att köpa upp svenska företag – det är rent av rea på dem just nu. Men det leder inte till att sysselsättningen i Sverige ökar, utan den framtida sysselsättningen finns inom den inre marknaden, och integrationen förstärker denna utveckling.

Även om vi tycker att det är viktigt – och det tycker jag som socialdemokrat att det är – att föra kampen för full sysselsättning, kan vi inte göra det enbart i Sverige. Vi kan inte heller föra kampen för arbetsrätt, det goda arbetet och den goda arbetsmiljön enbart i Sverige. Det kan vi bara göra tillsammans med andra likasinnade länder i ett större område i Europa.

Vårt ekonomiska problem i Sverige grundar sig framför allt på den höga arbetslösheten. Det är det absolut största problemet som vi har. Arbetslösheten leder till att statens finanser gröps ur, och det blir allt svårare att få bra lån. Detta är grunden till att också vår välfärdsbas gröps ur.

Genom ett medlemskap kan vi få möjlighet att försvara den ekonomiska

basen. Då kan vi också få behålla välfärdssystemen och en stor offentlig sektor.

Det handlar också om politik och ideologi; hur vi vill utforma framtiden. Ett medlemskap handlar om de möjligheter som vi bör ta till vara.

Prot. 1993/94:63
18 februari 1994

*Svar på
interpellationer*

Anf. 24 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Jag vill först till Hans Göran Franck säga att jag inte förstår hur han med sin juridiska bakgrund och skolning inte kan undgå att göra en distinktion mellan bindande överenskommelser och det förhållandet att en överenskommelse kan prövas i domstol. Vi har utverkat ett antal överenskommelser som läggs fast i fördraget. Dessa är bindande för parterna. En annan sak är att de liksom alla andra regler och överenskommelser kan tolkas i domstolen. Men, Hans Göran Franck, en bindande överenskommelse som har ingåtts mellan två parter och som vid fall av olika tolkning kan gå till skiljedom, är inte det en bindande överenskommelse? I annat fall har vi helt olika syn på vad som binder parterna. Vi har uppnått överenskommelser med EG som läggs fast i fördraget, och i sista hand kan de prövas i domstolen. Men det kan också gälla väldigt många andra överenskommelser som är av bindande karaktär. Däri ligger ett skydd för parterna, att de kan få sin rätt prövad i högre instans.

Hans Göran Franck sade att Norrlandsintressena inte kommer att tillgodoses. Jag skall inte här spekulera, och jag medger att detta – som många andra frågor – är en besvärlig förhandlingsfråga. Men varför vara så säker, Hans Göran Franck?

Sedan sade Hans Göran Franck att han skulle vilja se delar av Maastrichtavtalet omförhandlade. Detta kan väl också gälla andra regler. Jag är den förste att säga att jag inte tycker att allting i EU är bra. Det finns mycket som jag skulle vilja ändra på. Men jag ställer frågan: Hur påverkar vi bäst? Hur kan vi enklast påverka och förändra dessa regler? Hur har Sverige – kanske tillsammans med likasinnade länder, inte minst övriga nordiska länder – bäst möjligheter att påverka utvecklingen? Är det genom att stå utanför eller genom att vara med och påverka och forma det framtida Europa, i ett EU som i dag omfattar nio av tio västeuropéer och till vilket allt fler länder i Central- och Västeuropa närmar sig? Det tycker jag är grundfrågan. Skall vi vara med och påverka, eller skall vi stå utanför och hacka på EU? Det är väl det som är alternativet.

Fru talman! Jag skall ärligt säga att jag nästan blir rörd när jag hör Gudrun Schyman försvara EES-avtalet, det EES-avtal som hon gång på gång här i talarstolen, på gator och torg och i debatter med mig ju har angripit. Detta avtal står hon och försvarar och säger att det är så bra jämfört med medlemskap. Det har sådana förtjänster, säger hon, så varför behöver vi gå vidare mot medlemskap? En dag kanske Gudrun Schyman står här och försvarar medlemskap.

Jag blir inte riktigt klok på vad Gudrun Schyman sedan säger om EES-avtalet. Hon vill ha en omförhandling eller en översyn. Ja, det kommer ständigt att förändras och byggas ut, om vi arbetar vidare på detta. Tidigare var det ju så, att Gudrun Schyman och hennes parti motarbetade det avtalet. Det skulle rivas upp, och många medel användes för att förhindra detta av-

tal. Nu säger Gudrun Schyman att EES-avtalet existerar. Ja, det vet väl jag också, men frågan är: Tänker Vänsterpartiet se till att avtalet fortsätter att existera, eller tänker Vänsterpartiet arbeta för att det skall upphöra? Jag tolkar det närmast så, att det är fråga om en översyn, men ett klargörande på den punkten vore önskvärt.

Gudrun Schyman sade att hon inte fick svar på frågan hur det hela skall finansieras. Jag uttryckte mig mycket precist. Jag talade om 20 och 10 miljarder och om möjligheterna till en omedelbar finansiering, t.ex. i form av sänkta räntor – 1 % motsvarar 7 miljarder – samt genom minskade kostnader för gränskontroller och liknande. Sedan använde jag det olyckliga – jag erkänner det, Ines Uusmann – uttrycket dynamiska effekter. Det är bättre att precisera sig – jag delar den uppfattningen. Det är fråga om att locka till sig ökade investeringar, att öka Sveriges konkurrenskraft och på så sätt förbättra tillväxten. Som exempel angav jag att 1 % ökad tillväxt ger 15 miljarder kronor.

På min fråga om hur vi skall finansiera sjukförsäkring, föräldraförsäkring och barnomsorg svarar Gudrun Schyman: Gå och läs vår motion! Det kan vara bra att ge konkreta svar här också på de frågor som jag ställer. Den fråga som inställer sig är: Hur skall vi klara detta, om vi har en stagnerande och svagare ekonomi? Även om ekonomerna har olika uppfattningar om vad ett EU-medlemskap betyder kvantitativt, är det mycket få ekonomer som har någon annan uppfattning än att ett EU-medlemskap kommer att bidra till ökad tillväxt och att det kommer att kosta om vi står utanför. Och det vill jag säga: De ekonomiska modeller som Gudrun Schyman och hennes partifränder har förordat har ju prövats på många håll i Central- och Östeuropa. Dessa modeller har inte bara lett till stagnation, utan de har lett till ekonomisk tillbakagång. Då undergrävs hela det sociala trygghetssystemet. Det är faran med att stå utanför.

Anf. 25 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Det är självklart – och det behöver ju inte ens sägas – att i den mån som man vid förhandlingarna kan uppnå överenskommelser är dessa juridiskt bindande. Men det skall alltså vara fråga om en ordentlig överenskommelse, som är skriftligen bekräftad och där det klart framgår vad överenskommelsen innebär.

När jag på nytt läser Ulf Dinkelspiels svar finner jag att det finns väldigt litet av bindande överenskommelser som Ulf Dinkelspiel hittills kunnat redovisa. Det är egentligen bara på en enda punkt – och det gäller snuset, vilket tidigare har nämnts – som Ulf Dinkelspiel kan tala om resultat. Vidare är det vissa bestämmelser som bara gäller under en viss övergångsperiod. Kvar står de problem som jag har berört i min interpellation. Det blir nu till sist svenska folket som får ta ställning till om man verkligen är nöjd med resultatet. Om hittillsvarande resultat inte blir bättre finns det i dagens läge inga möjligheter att rekommendera en svensk anslutning.

Vad gäller frågan om finansieringen går diskussionen nu bara runt runt. Sanningen är väl helt enkelt att Ulf Dinkelspiel i dag inte konkret kan redogöra för finansieringen. Vi får väl avvakta regeringens förslag. Svårigheterna är självfallet mycket stora. Det är väl närmast finansministern som bör

kunna svara på frågorna. Hon har ju deltagit i en debatt här men kunde vid det tillfället inte besvara dem. Vi kan inte säga mer än att vi får avvakta.

Jag vill markera att det är ytterligt viktigt att de båda sidorna i folkomröstningen får likvärdiga resurser. Ingenting är viktigare än ett rättvist utslag från svenska folket. Det förutsätter att det blir så likvärdiga möjligheter som det går att uppnå. Vi vet redan att ja-sidan har en överlägsenhet på grund av att stora företag m.m. står bakom ja-sidan. Här har regeringen ett ansvar för att det blir en schyst folkomröstning.

Prot. 1993/94:63
18 februari 1994

*Svar på
interpellationer*

Anf. 26 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Eftersom detta är mitt sista inlägg vill jag passa på att säga till för mig och, som jag tror, för stora delar av den svenska befolkningen är inte samarbete med Europeiska unionens medlemsländer liktydigt med medlemskap i Europeiska unionen.

Sverige samarbetar i dag med den europeiska unionen, dess institutioner och medlemsländer i en rad olika frågor, t.ex. forskning, utbildning, handikappfrågor och en massa andra frågor. Det skall vi naturligtvis fortsätta att göra. Och det kan vi göra, även om vi inte är medlemmar. Det är befängd att påstå att allt samarbete mellan Sverige och Europeiska unionen skulle upphöra om vi sade nej till ett medlemskap. Det gör det naturligtvis inte. Handelssamarbetet t.ex. skulle då fortsätta med EES-avtalet som grund.

Vi sade nej till EES-avtalet, därför att det har uppenbara brister. Det är, som man bl.a. på Dagens Nyheters ledarsida mycket riktigt uttryckte det, ett lydstatsavtal. Vi tyckte att bristerna och nackdelarna övervägde fördelarna. Därför sade vi nej.

Nu finns avtalet. Vi i Vänsterpartiet får ju rätta oss efter majoritetens uppfattning, men vi kommer att fortsätta att ihärdigt kritisera de svagheter som finns, lyfta fram dem och försöka att få majoritet för att rätta till dem. Det är det arbete som vi kommer att bedriva.

Vad gäller finansieringen av medlemskapet håller jag med Hans Göran Franck om att vi inte får några svar. Att det blir en kostnad på 20 miljarder och att vi sedan får tillbaka 10 miljarder är inte sant. Ulf Dinkelspiel vet att delar av det som vi får tillbaka inte går tillbaka till statskassan utan direkt till vissa företag och jordbruk. Statskassans minus blir faktiskt ganska stort.

Till detta kommer skatteharmoniseringen, som inte är ett påfund av nej-sidan utan bygger på Riksrevisionsverkets egna uträkningar. Det man säger sig vilja finansiera detta med är förhoppningar om en ökad ekonomisk tillväxt. Det finns inga fakta i målet, och det går inte att få fram fakta i målet vare sig för den ena eller för den andra sidan. Det beror naturligtvis på hur världsekonomin utvecklar sig, hur ekonomin i de olika medlemsländerna utvecklar sig osv. Det handlar om ett stort, komplicerat spel där det inte går att få fram några fakta. Vi vet vad kostnaderna blir, men vi vet inte vad intäkterna blir. Därför måste vi kunna kräva av en regering som säger sig vilja ha ett medlemskap att den redovisar åtminstone de siffror som man vet kommer att dyka upp.

Vad gäller Vänsterpartiets syn på ekonomin tror jag att Ulf Dinkelspiel lever i historien. Jag skall gärna översända vår senaste ekonomiska motion, som av Finansdepartementet har fått ett mycket högt betyg. Det som skiljer

oss från andra är att vi tycker att människor som tjänar mycket pengar skall vara med och betala mer och att människor som tjänar mindre pengar skall vara tillförsäkrade ett drägligt liv.

Anf. 27 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Fru talman! Jag vill återgå till frågan om huruvida de uppnådda förhandlingsresultaten är juridiskt bindande. När man hade kommit överens om och, såvitt jag förstår, ansåg att de båda parterna hade ett avtal om EES, visade det sig att EG-domstolen, som det hette på den tiden, kunde säga att detta avtal inte var förenligt med EU:s grundlagar. Min fråga är nu: Om vi uppnår ett förhandlingsresultat, även om det är fastställt och ordentligt nedskrivet att vi alla är överens om detta, vad är det då som garanterar att inte EU-domstolen kan säga att detta avtal inte är förenligt med EU:s grundlagar? Kan någon som överklagar beslutet, på grund av att avtalet inte anses gynna de egna intressena, få rätt om EU-domstolen säger att det avtal som vi trodde hade slutits i själva verket inte fungerar, därför att det strider mot grundlagarna? Det är detta som jag tycker är det väsentliga. Jag vill gärna ha ett svar på min fråga.

Anf. 28 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! På Birgitta Hambraeus fråga är svaret nej. Såvitt jag har förstått kan inte domstolen över huvud taget överpröva ett medlemskapsavtal, till skillnad från ett frihandelsavtal eller liknande. I denna fråga skiljer sig Birgitta Hambraeus och Hans Göran Francks meningar, som jag uppfattar det.

Jag vill till Hans Göran Franck säga att jag tror att vi har närmat oss varandra ganska mycket. Det gläder mig. Det är möjligt att det hade uppstått ett missförstånd, men finns utfästelser fastlagda i fördraget så är de bindande, oavsett om de kan prövas av domstol eller inte. Det är en bra utgångspunkt. Låt oss se vad som fastläggs i fördraget – vi håller nu på att arbeta med texterna i anslutningsfördraget – och sedan kan vi återkomma till debatten om vad som är bindande eller inte. Jag tror att Hans Göran Franck inte kan vara nöjd på alla punkter – det vore kanske att hoppas för mycket – men att vi skall kunna närma oss varandra väsentligt när resultatet och texterna föreligger.

Hans Göran Franck sade att han på basis av nuvarande förhandlingsresultat inte kan vara nöjd. Jag hoppas – ta Norrlandsproblematiken men också andra frågor som exempel – att vi skall kunna nå sådana resultat att även Hans Göran Franck blir nöjd. Vår ambition är att avtalet skall få så bred enighet som det någonsin är möjligt. Därför lyssnar jag också alltid med intresse till vad Hans Göran Franck säger i de här debatterna.

Gudrun Schyman upplyser om att man också utan medlemskap kan ha samarbete med Europeiska unionen. Tack för den upplysningen!

Jag har förhandlat om EES-avtalet och om frihandelsavtalet. Det är fråga om ett långtgående samarbete med den europeiska unionen. Det har för oss varit en självklarhet att Gudrun Schyman hela tiden har motsatt sig hela EES-avtalet. Det är en annan sak. Men varje avtal som vi har – vi har många avtal med Europeiska unionen – innebär naturligtvis ett samarbete med EU.

Det går väl att upprätthålla även utan medlemskap. Det är bara det att medlemskapet innebär så många fördelar att jag och många andra är övertygade om att detta är det bästa för Sverige.

Gudrun Schyman säger att EES-avtalet är ett lydstatsavtal. Jag tycker att det är att ta i. Men det finns ett demokratiskt underskott i detta avtal. Det är en av nackdelarna, och därför förordar vi att vi går vidare mot medlemskap. Gudrun Schyman vill nu hålla fast vid detta lydstatsavtal.

Prot. 1993/94:63
18 februari 1994

*Svar på
interpellationer*

Anf. 29 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Fru talman! Det är viktigt att Ulf Dinkelspiel nu har slagit fast att Sverige även utan ett medlemskap faktiskt på alla sätt samarbetar med EU.

Jag håller långa föreläsningar om detta. Jag räknade faktiskt upp de tusentals olika arbetsgrupper som vi deltar i med EFTA-länder, med EU och med övriga. Sverige är ju ett av världens mest internationaliserade länder. Sverige hör till den grupp av tio länder som har flest internationella samarbetsavtal. Allt tal om att vi skulle bli isolerade om vi valde att inte gå med i den europeiska unionen är ren och skär propaganda.

Anledningen till att jag begärde ordet var att jag återigen ville säga följande. Ulf Dinkelspiel missförstår mig. Det är alltså inte fråga om att EU-domstolen skulle underkänna det faktum att vi har blivit medlemmar, dvs. att vi har fått ett avtal om medlemskap. I stället gäller det undantagen, särbestämmelserna. Orsaken till att vi över huvud taget förhandlar är ju att vi inte bara skall "köpa" allting. Kommer alla de bestämmelser som vi har fått i samband med förhandlingarna att vara juridiskt giltiga och hålla vid en domstolsprövning om de går emot starka intressen? Detta är alltså poängen i mitt resonemang.

Jag förstår inte varför detta missuppfattas. Det är ju klart att det gäller förhandlingsresultatets undantag. Hur väl överens vi i Sverige än är med alla EU-länder, undrar jag om det finns garantier för att EU-domstolen inte säger att detta strider mot EU:s författning.

Anf. 30 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Varje överenskommelse kan tolkas i en domstol. De flesta överenskommelser är av den karaktären att de över huvud taget inte behöver föras till domstol för att tolkas.

Jag är helt övertygad om att den helt dominerande delen av, ja, kanske alla, de överenskommelser som vi träffar är så klara att det över huvud taget aldrig blir fråga om att föra dem till domstol. Innan de går till domstol går de dessutom först till kommissionen, som i sin egenskap av rättsvårdande instans har att avge sina synpunkter. Då är det naturligtvis av mycket stor betydelse, milt uttryckt, att kommissionen i sin egenskap av rättsvårdande instans redan på förhand har sagt att t.ex. detta med Systembolaget enligt kommissionens åsikt är förenligt med EU:s lagstiftning så länge det inte utformas på ett diskriminatoriskt sätt.

Detta innebär – Hans Göran Franck och jag är överens på den punkten – att i de delar som vi har skriftligen nedlagda överenskommelser är dessa bindande. Men några garantier för tolkningen av varje enskild del kommer vi

inte att ha – lika litet som vilket avtal som helst som är underställt skiljedom eller kan föras till domstol för tolkning.

På det viset är det. Jag upprepar att detta är ett skydd för parterna också, därför att man därmed sist och slutligen kan få en opartisk tolkning. Men om det står att Systembolaget är förenligt med EU:s regler, varför skulle då domstolen gå emot den uppfattning som kommissionen företräder i egen-skap av rättsvårdande instans? Det är i högsta grad osannolikt.

När det gäller övriga frågor som har tagits upp här i debatten är väl finansieringsfrågan den fråga som har stått främst. Jag menar att det utan jämförelse främsta hotet mot våra möjligheter att klara av sysselsättningen, välfärden, föräldraförsäkringen, barnomsorgen, pensionerna osv. är just en stagnerande och tillbakagående ekonomi. Den risken är ojämförligt mycket större om vi står utanför den europeiska unionen.

Om vi väljer att icke bli medlemmar av den europeiska unionen, dvs. om vi väljer att stå utanför ett samarbete som ger oss möjligheter att på likvärdiga villkor samarbeta och konkurrera med praktiskt taget alla andra väst-europeiska länder, blir detta det stora hotet mot jobben och mot välfärden. Därför skall vi sikta in oss på ett medlemskap i den europeiska unionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1993/94:68 om rätten till genmäle i massme-dier

Anf. 31 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Lennart Fridén har frågat justitieministern vilka åtgärder hon kan vidta för att motverka övertramp från massmediernas sida och samtidigt ge personer som genom dålig journalistik råkat illa ut bättre möjligheter till rättelse utan att detta inkräktar på pressfriheten. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara interpellationen.

Först vill jag nämna att massmedierna i Sverige enligt min uppfattning håller en internationellt sett hög etisk standard. Det förekommer givetvis vissa – för att använda Lennart Fridéns uttryck – övertramp, men jag anser att den självsanerande verksamheten inom massmedierna hitintills i huvudsak fungerat väl. Utöver den självsanerande verksamheten, som bygger på de s.k. pressetiska reglerna, finns i lag bestämmelser om straff och möjlighet till skadestånd för t.ex. förtal. För förtal kan den dömas som utpekar någon annan som brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller lämnar en annan uppgift som är ägnad att utsätta någon för andras missaktning. En sådan gärning är straffbar också när den begås genom att uppgifter lämnas i tidningar eller i radio eller TV. När det gäller juridiska personer finns regler om otillbörlig marknadsföring vid misskreditering från andra näringsidkares sida.

Med en rätt till genmäle avses i princip en rätt för en enskild att i efterhand få kommentera eller bemöta en uppgift som förekommit i en tidning eller t.ex. i ett TV-program. Om ett bemötande avser endast sakuppgifter används i stället begreppet beriktigande. Det finns inte i dag någon i lag föreskriven rätt till genmäle. Det finns emellertid bestämmelser i grundlagarna

som indirekt berör frågan. När påföljden skall bestämmas för ett tryckfrihets- eller ett yttrandefrihetsbrott skall särskilt beaktas om en rättelse på lämpligt sätt har bringats till allmänhetens kännedom. Vidare kan en domstol besluta att en fällande dom i ett ärekränkingsmål skall tas in i skriften eller programmet om den kränkte begär det. I lagen (1992:1356) om satellitsändningar till allmänheten, som trädde i kraft den 1 januari i år, finns emellertid en bestämmelse om rätt till beriktigande av sakuppgifter.

Bestämmelser om rätt till genmäle och beriktigande finns i de pressetiska reglerna och i avtalen mellan staten och Sveriges Radio, Sveriges Television och TV 4. I dessa regler och avtal finns även bestämmelser om att den enskildes privatliv skall respekteras. Pressens opinionsnämnd, som är ett frivilligt inrättat organ, har hand om ärenden som rör pressens efterlevnad av de pressetiska reglerna, och Radionämnden, som är en myndighet, prövar bl.a. frågor som rör programbolagens avtal med staten. Om en enskild anser att t.ex. hans privatliv inte har respekterats eller att han har berövats sin rätt till genmäle, har han alltså möjlighet att vända sig till dessa organ.

Frågan om behovet av och möjligheterna att lagreglera en rätt till genmäle har tagits upp vid många tillfällen. Införandet av en sådan rätt i grundlag eller i lag har emellertid hittills konsekvent avstyrkts.

Rätten till genmäle diskuterades utförligt i en proposition våren 1987 som rör ändringar i tryckfrihetsförordningen m.m. Då gjordes den bedömningen att frågan om genmäle och beriktigande bäst lämpade sig för reglering inom ramen för pressens självsanerande verksamhet. I propositionen (1986/87:151) anfördes att i detta ställningstagande låg att det var viktigt att pressens självsanerande verksamhet befästes och utvecklades och att pressen under ansvar brukar denna frihet.

Med anledning av Radiolagsutredningens arbete med en översyn av radiolagstiftningen kan frågan om en lagreglering av en rätt till genmäle bli aktuell på nytt. Som Lennart Fridén säkert känner till, har riksdagen såväl under år 1992 som förra året behandlat frågor om rätt att få felaktiga uppgifter i massmedierna rättade. Riksdagen har då följt konstitutionsutskottets bedömning att några nya uttalanden från riksdagen i denna fråga inte bör göras innan Radiolagsutredningen har avgivit sitt slutbetänkande (jfr bet. 1992:KU12, 1993/94:KU2). Jag har samma uppfattning i saken som den riksdagen givit uttryck för.

I den proposition från 1987 som jag nyss nämnde togs även ställning till frågan om en lagreglering av ett skydd för privatlivets fred. Bakgrunden till detta var ett betänkande från år 1980 av Integritetsskyddskommittén. I betänkandet, Privatlivets fred (SOU 1980:8), redovisades tre olika lösningar till hur ett utökat skydd för den enskildes privatliv skulle kunna genomföras. Ett förslag innebar att det i tryckfrihetsförordningen och i brottsbalken togs in en straffbestämmelse om brott mot privatlivets fred. Därmed skulle gärningen vara straffbar även om den begicks genom massmedia, och det skulle även finnas möjlighet att få skadestånd. En av ledamöterna i kommittén förordade en ordning innebärande att det skulle finnas en möjlighet att få skadestånd vid ett intrång i privatlivet även om intrånget inte var straffbart. Slutligen förordade en tredje linje att den nuvarande ordningen skulle stå fast, dvs. att frågan bäst löstes av massmedierna själva genom den självsane-

rande verksamheten. Betänkandet överlämnades till Yttrandefrihetsutredningen, som ansåg att man även i dessa frågor skulle lita på den självsanerande verksamheten.

I propositionen framhölls att en stor majoritet bland remissinstanserna var av samma uppfattning och att det är otänkbart att inskränka den grundlagskyddade tryckfriheten och yttrandefriheten utan att det finns någon mera allmän uppslutning bakom detta. Dåvarande departementschefen anförde att han givetvis även i fortsättningen avsåg att vara observant på hur massmedierna utnyttjade sin frihet på detta område (prop. 1986/87:151 s. 44 och 321). Riksdagen godtog departementschefens bedömning och ansåg att det inte var påkallat med några åtgärder från statsmakternas sida i syfte att undvika publicitetsskador m.m. för enskilda. Enligt riksdagen är det dock angeläget att regeringen noggrant följer utvecklingen och att den, om det visar sig nödvändigt, återkommer med förslag till åtgärder.

Bl.a. mot bakgrund av den ökade internationaliseringen finns det skäl att vara vaksam på nya massmedieföretags förhållningssätt till vår etiska standard, som bl.a. kommer till uttryck i de pressetiska reglerna. I några andra länder i Europa, där yttrande- och informationsfriheten i massmedierna inte regleras på samma sätt som hos oss, finns det i större utsträckning bestämmelser om skydd för enskildas privatliv i förhållande till massmedierna. Vi skall givetvis undvika att göra Sverige till en fristat för mindre seriös massmedial verksamhet. Inom Justitiedepartementet följer vi därför dessa frågor kontinuerligt, och som jag tidigare nämnde torde Radiolagsutredningen ta upp frågan om möjligheten för enskilda att få felaktiga uppgifter i radio- eller TV-program rättade.

Anf. 32 LENNART FRIDÉN (m):

Herr talman! Först ber jag att få tacka för ett mycket omfattande svar från statsrådet. Vi är överens om mycket, men det finns ändå ett antal punkter som jag anser måste kommenteras och där jag vill tillföra ett antal synpunkter.

Jag är medveten om att svenska medier relativt sett, jämfört med sina kolleger i andra länder, håller en hög etisk standard. Vi kan vara tacksamma för att vi ännu inte har medier av den typ som bl.a. förekommer i Tyskland och England. Men – och det är det viktiga – det hjälper inte den individ som har fått utstå påhopp som är ägnade att framkalla missaktning hos andra, i synnerhet som de dessutom ofta medför påfrestande konsekvenser för t.ex. make och barn. I ett sådant läge hjälper det inte att det finns regler och avtal. Då upplevs intrånget i den privata sfären mycket starkt.

Det finns journalister som i samtal med mig, då jag pekat på PK:s publiceringsregler, skrattat och sagt att man inte kan arbeta efter dem, men att de är bra att återropa i vissa lägen. Medvetet luckrar man upp gränserna och arbetar i en suddig gråzon där man, utan att i och för sig ha onda avsikter, i ambitionslystnad och omedvetenhet går så långt man kan. Det är då människa skadas.

Visst finns PO och Radionämnden. Där har jag själv haft framgångar. Men det har inte rört sig om något personligt för mig. Vi skulle ju ursprungligen ha haft den här debatten i december. Då hade jag tänkt säga att jag själv

inte hade råkat ut för något övertramp av betydelse. Jag kan dess värre inte ställa mig bakom den formuleringen längre. Vi kan inte här diskutera enskilda fall, men jag skulle önska att jag inte hade behövt uppleva den senaste veckan.

Många orkar inte ta itu med att göra en anmälan. Man är rädd för att saken förvärras och tar ny fart vid en eventuell rättelse. När rättelsen kommer har det ofta gått så lång tid att det känns hopplöst.

Det finns många som skulle vilja *få* rätt och inte bara *ha* rätt, men som tiger. Ett av skälen är den egendomliga situationen att det är motståndaren som bestämmer reglerna för meningsutbytet. Det känner alla till som då och då debatterat med folk inom medierna. På den gemensamma arenan, det ifrågavarande mediet, avgör motståndaren både tid och plats för genmålet, om ett sådant ens medges.

En insänd begäran om rättelse kan göras om både till insändare och till en del i en ny artikel. Ett debattinlägg kan förses med en kommentar som gör ont värre. För att hävda att man minsann har en öppen debatt smyger man in det i stympad form någonstans mellan sportsidorna och de orubricerade annonserna. Det finns många sätt att gå till väga när man vill slippa korrigera. Man vill inte korrigera förrän den journalist som har skrivit artikeln är tillbaka efter en ledighet eller en resa. Vid påstötning ges svaret att detta saknar aktualitet nu.

Just detta att ena parten bestämmer arenans regler är den största svagheten i systemet. Det skulle inte accepteras inom statsrådets förutvarande verksamhetsområde och inte heller på t.ex. en sportarena.

Den som intresserar sig för rättshistoria kan läsa ett antal gamla tänkeböcker från våra medeltida domstolar. Där finner man att mål om missfärdelse var mycket ofta förekommande. Den personliga äran och integriteten var kanske det värdefullaste man hade. I dag är det illa ställt med respekten för både ting och människor. På samma sätt som vårt kulturarvs oersättliga skatter blir sprejmålade blir också människor mentalt nerklottade – ingetdera är acceptabelt.

Det är viktigt att vi i bl.a. debattens form, som här, motarbetar alla former av smädelse. Därför är det viktigt att man i de medier där debatten skall föras följer de goda etiska regler som finns. Det finns dess värre en del störande tendenser. En viktig fråga som bör hanteras vidare är den om övertaget för den part som i dag kan avgöra reglerna för debattaren.

Jag skall ta ett exempel på hur man kan resonera. I en av våra stora tidningar hittade jag en artikel av en journalist som försvarade sig efter ett påpekande om att han kränkt andra människor. Han säger: Jag kränker aldrig privatpersoner. Jag kränker bara offentliga personer, i synnerhet sådana som utövar någon sorts makt. Jag kränkte en snäll polis en gång. Men det var å kårens vägnar, för poliser är offentliga personer.

Har man den inställningen som journalist skall man kanske ägna sig åt något annat och framför allt fundera över hur man skadar sina medmänniskor. Vi kan dess värre se att antalet anmälningar till PO och Radionämnden på senare år har ökat. Det pekar på en negativ tendens.

Jag saknade en sak i statsrådets svar. Det är det dokument som Europarådet antog i höstas. Det handlar om förslag som skall leda fram till en gemen-

sam etik för alla europeiska massmedier. Rekommendationen kräver bl.a. att medlemsländerna antar lagar som skall garantera objektivitet, mångfald och rätt till genmäle. Det genmålet skall inte ha formen av ett litet klipp. Jag har ett sådant framför mig nu. I en tidning har man påstått att en person bl.a. gjort sig skyldig till grovt svindleri i samband med företagskonkurser. Efter ett par dagar skriver man sedan att det inte var så. Den artikeln har ungefär samma storlek som etiketten på en tändsticksask.

Den frågan kommer säkert att debatteras ytterligare i kammaren längre fram i år. En av folkpartikollegerna har tagit upp den. Genom att titta på rubrikerna i hans motion kan man konstatera att detta inte är bra. Vem granskar granskaren, står det bl.a. Han citerar också Lennart Groll, som var PO under 70-talet, när det gäller den aggressiva personjournalistiken.

En sak som jag tycker är mycket väsentlig i det här sammanhanget är att PO har ändrat sina egna regler. Det gör det ganska svårt för juridiska personer, småföretagare och andra att få rätt till genmäle enligt de nya stadgarna. Jag tycker inte att vi skall acceptera det.

Anf. 33 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Herr talman! Massmedierna har en utomordentligt stor makt. En utomordentligt stor makt bör förenas med ett motsvarande ansvar.

Som jag sade i interpellationssvaret, tycker jag ändå att våra medier håller en internationellt sett hög etisk standard. Den självsanerande verksamheten har hittills fungerat i huvudsak väl.

Men det skall inte förnekas att det förekommer vissa övertramp. Det förekommer att offentliga personer både förnedras och skandaliseras på ibland mycket lösa grunder.

Det är någonting som i första hand massmedierna själva bör ta upp. Jag har förstått att det har påbörjats en diskussion om etik bl.a. i Publicistklubben. Jag hoppas naturligtvis att den skall leda fram till det vi alla önskar, nämligen ett verkligt ansvar när det gäller behandlingen av personer i massmedierna – både vanliga personer och personer som har offentliga uppdrag och ett offentligt ansvar.

Frågan om lagstiftning har väckts i detta sammanhang. Det har skett många gånger tidigare, vilket jag nyss redovisade. Frågan om en lagstiftning om ett allmänt integritetsskydd har väckts även från andra utgångspunkter, bl.a. datalagstiftning och ADB-skydd. Jag vill inte utesluta att vi kommer att ta upp denna fråga igen.

Det har, som Lennart Fridén påpekade, nu väckts motioner i frågan. Lennart Fridén har själv aktualiserat frågan genom denna interpellation. Detta bör över huvud taget verka som en väckarklocka för massmedierna, för att se över hur man verkligen tillämpar de pressetiska reglerna. De är ju i grunden bra – om de följs.

Vi kommer naturligtvis från Justitiedepartementet att noga följa utvecklingen på området. Av intresse är också den utländska utvecklingen på området. Jag har förstått att man i Danmark nu har antagit en lagstiftning som bl.a. innebär en möjlighet till genmäle.

Lennart Fridén tog upp det dokument rörande journalistik som har antagits av Europarådets parlamentariska församling. Det är i första hand inte

ett bindande dokument utan mer en meningsyttring av ett rådgivande organ. Man kan också ställa sig frågande till en hel del i detta dokument. Det tyckts bl.a. förutsätta att man har något slags överordnat organ som kan bestämma vad som är etiskt riktigt och vad som är en misshaglig rapportering. Det har framförts från många håll att en del av de åtgärder som har föreslagits faktiskt skulle kunna leda till missbruk från en lagstiftare.

Jag har fått uppgifter om att den svenska delegationen vid ett möte i Strasbourg den 28 januari 1994 med den s.k. Rapportörgruppen för mänskliga rättigheter har framfört en kritisk inställning till förslaget och förordat ett avvisande svar till församlingen. Att döma av det nyligen genomförda mötet kommer förmodligen svaret att innebära att man tar avstånd från resolutionen.

Det innebär naturligtvis inte att man tycker att genmäle inte skall förekomma. Man menar snarast att det skall kunna åstadkommas genom de pressetiska reglerna.

Många av de medier vi talar om som utsätter t.ex. offentliga personer för en skandaliserande behandling är svåra att komma åt – både med pressetiska regler och med lagregler. Självfallet skall man försöka. Jag utgår ifrån att massmedierna tar sitt ansvar i detta sammanhang och ser på frågan med största allvar.

Anf. 34 LENNART FRIDÉN (m):

Herr talman! Statsrådet har naturligtvis rätt. Det är nästan en självklarhet att regler är bra om de följs, förutsatt att det är bra regler.

När man har den inställningen till de regler som man själv har varit med och utarbetat, dvs. att man säger att man inte kan arbeta efter dem, börjar jag så smått fundera.

Det är bra om Publicistklubben arbetar vidare med sina etiska normer. Men det förutsätter att man, efter att ha diskuterat färdigt och kanske skrivit om reglerna, också tillämpar dem.

Lagstiftningen är, som jag upplever det, till för den svage. De andra klarar sig ändå. I detta sammanhang är faktiskt den som utsätts för ett påhopp eller övertramp i underläge. Det var det jag pekade på förut. Det är konstigt att man som journalist kan vara både åklagare och domare och genom sitt sätt att publicera också den som "verkställer" straffet.

Det talas, även från statsrådet, om självsanering. Då måste man förhoppningsvis framöver se till att man får någorlunda vettiga saneringsmedel. Jag har inte upplevt att man har arbetat på rätt sätt hos PO på många år. Jag har förhoppningen att den PO som ganska nyligen har tillträtt skall kunna göra något bättre av det som har varit.

Det förekommer missbruk av möjligheterna att publicera olika saker och ting. Jag tycker att det är allvarligt att man hoppas att det skall vara förlåtet genom att man efter några dagar kommer med en liten rättelse. Det är inte säkert att det är samma människor som läser den tidning där rättelsen kommer in. Det är inte säkert att det är samma personer som lyssnar på det radio-program där rättelsen kommer in.

Radionämnden har ett långsamt sätt att arbeta. Vi ser ibland när man läser upp någonting på TV eller hör i radion att det gäller övertramp som gjorts

av någon av redaktionerna för kanske ett år sedan. Det är inte på något sätt tillfredsställande. Även det måste kunna förändras.

Jag tror att det är väldigt viktigt att man gör en sådan markering från statsmakternas sida oavsett om vi nu skall gå över till lagstiftning eller något annat. Vi är till för att skydda den svage, och i detta sammanhang är det den enskilda människan som är svag i förhållande till medierna. Vi måste på något sätt få en bättre balans på det området.

Anf. 35 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Herr talman! Det är givet att det kan vara enstaka journalister som gör övertramp. Men beivrandet av övertramp måste alltid ske i efterhand. Oavsett om man lutar sig mot de pressetiska reglerna eller om vi skulle införa en lagreglering måste beriktigandet eller genmålet, som Lennart Fridén säger, komma i efterhand. Det är klart att den tid det tar innan man får in ett sådant beriktigande eller genmål har betydelse.

Jag tror att en lagstiftning varken gör till eller från i det avseendet. Det hänger på den enskilda redaktionens eller journalistens egen integritet och stolthet över sitt yrke att det sker på ett riktigt sätt. Det är detta som man skall försöka diskutera inom kåren, och man skall försöka se till att en sådan anda verkligen sprider sig.

Som jag sade tidigare kommer Radiolagsutredningen med sitt betänkande inom en nära framtid. Vi får då anledning att se på de förslag som kommer fram där. Man kommer förmodligen att ta upp möjligheten för enskilda att få felaktiga uppgifter i radio- eller TV-program rättade. Om så är fallet kommer det naturligtvis att få betydelse även för pressen. Det är en fråga vi får se på när utredningen kommer.

Vi följer utvecklingen från departementet. Jag har hittills inte tyckt att utvecklingen har varit direkt alarmerande. Det är så som Lennart Fridén säger: Vi har faktiskt en relativt hög standard – i vart fall i jämförelse med den journalistik som bedrivs t.ex. i England.

Anf. 36 LENNART FRIDÉN (m):

Herr talman! Jag delar, som jag sade inledningsvis, statsrådets uppfattning om det också. Statsrådet talar om yrkesstoltheten. Dess värre har vi på senare år sett en del fall där yrkesstoltheten har legat i att man har kunnat peka på att man har lyckats platta till ett antal medmänniskor. Det är en sak som det naturligtvis i första hand ankommer på medierna internt att göra någonting åt. Men när övertrampet väl är gjort så är skadan skedd, och den går egentligen aldrig att reparera.

Jag tror att det är viktigt att man tvingar fram en påföljd som blir så kostsam att den samtidigt verkar förebyggande. Det här behöver inte på något sätt hämma yttrandefrihet och journalistik. Det är bara fråga om att använda någonting så enkelt som litet eftertanke ibland: Är det här verkligen någonting jag skall skriva? Är det så intressant att man skall sätta det överst till vänster på förstasidan på en tidning, när det sedan visar sig att artikeln längre in kanske inte innehåller någonting som är något värt? Det människor läser vid kaffekoppen på morgonen är det de ser, och därmed har man skadat människor.

Jag kan korrigera en sak när det gäller inställningen hos de svenska representanterna i Europarådet. En av underkommittéerna har handlagt denna fråga. De jag har talat med därifrån har ställt sig bakom Europarådets dokument. Om det beror på bristande korrespondens mellan de olika delarna i den svenska gruppen vet jag inte, men faktum är att det finns svenskar som också talar för detta.

Om det fortsätter att utvecklas i en riktning som vi inte kan acceptera finns det inga andra steg att ta än lagstiftning. Jag beklagar det, men jag tycker inte att den självsanerande verksamheten har varit av den arten att jag kan ställa mig och applådera den.

Anf. 37 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Herr talman! Jag tycker naturligtvis att det är bra att frågan aktualiseras, att vi har möjlighet att tala om den här i kammaren och att den förs ut, gärna genom både press och andra medier.

Jag tror att själva det faktum att man börjar diskutera detta på ett allvarligt sätt kommer att få konsekvenser som verkar i den riktning som Lennart Fridén efterlyser.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1993/94:79 om EU-domstolen och offentlighetsprincipen

Anf. 38 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Herr talman! Birgitta Hambræus har i en interpellation till statsrådet Ulf Dinkelspiel ställt ett antal frågor om offentlighetsprincipen och ett EU-medlemskap. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som har hand om frågor om offentlighet och sekretess. Interpellationen har därför överlämnats till mig. De frågor som Birgitta Hambræus har ställt är följande:

1. Kommer vi att veta om förhandlingsresultatet med EU:s medlemsstater gäller innan det i sina detaljer prövats av EG-domstolen?
2. Är EU en mellanstatlig eller överstatlig organisation?
3. Är EU-ärenden inrikes- eller utrikesärenden?
4. Gäller svensk öppenhet eller EU:s ovillkorliga tystnadsplikt i fråga om meddelarskyddet?
5. Kan instruktioner till de statsråd som deltar i EU:s ministerråd hemligstämplas?

Birgitta Hambræus första fråga bygger på en missuppfattning. Frågan förutsätter nämligen att EG-domstolen skulle ha möjlighet att underkänna ett avtal om Sveriges anslutning till EU. Det har den inte.

På denna punkt – liksom på så många andra – är det en skillnad mellan EES-avtalet och ett medlemskapsavtal. EES-avtalet är ett s.k. associationsavtal. Vad gäller sådana avtal kan EG-domstolen yttra sig över om ett tilltänkt avtal är förenligt med bestämmelserna i Romfördraget. Om domstolen finner att så inte är fallet måste Romfördraget ändras för att avtalet skall få

ingås (art. 228 RomF). Ett medlemskapsavtal innebär i sig att Romfördraget ändras. T.ex. måste ju den nya medlemsstatens röstetal i rådet regleras.

EG-domstolen har till uppgift att se till att det som sker under åberopande av bestämmelser i Romfördraget verkligen har stöd i dessa bestämmelser. Men när dessa bestämmelser skall ändras är det medlemsstaterna som har avgörandet i sin hand.

Någon domstolsprövning av ett svenskt medlemskapsavtal gentemot grundfördragen kommer alltså inte att ske. Men när vi väl är medlemmar kommer domstolen – precis som för övriga medlemsstater – att ha till uppgift att pröva om vi håller vad vi lovat i avtalet.

Övriga frågor tyder på att Birgitta Hambræus har läst i en artikel i Dagens Nyheter, där några jurister som tidningen talat med pekade på fyra frågor, som enligt dem borde ha besvarats i regeringens proposition om grundlagsändringar inför ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen. Birgitta Hambræus ställer just de fyra frågorna.

Frågorna är ganska enkla att besvara men tyder på att de aktuella juristerna inte känner till eller inte förstått vad propositionen handlar om.

På den första frågan, om samarbetet i EU är mellanstatligt eller överstatligt, är svaret: både–och. Propositionen är mycket tydlig på den punkten. Där konstateras alltså att EU är ett i huvudsak mellanstatligt samarbete men med överstatliga inslag.

Hur det nu förhåller sig med detta har emellertid inte någon större betydelse för den andra frågan. Alldeles oavsett karaktären på EU-samarbetet är nämligen dessa frågor ur ett svenskt perspektiv att betrakta som utrikesärenden. En annan sak är att detta utrikespolitiska samarbete i viss utsträckning kommer att gälla frågor som hittills betraktats som främst inrikespolitiska. Men det finns i dag knappast någon inrikespolitisk fråga där det internationella perspektivet saknar betydelse.

När det gäller frågan om det är svenska grundlagsregler eller EU:s syn som gäller beträffande meddelarskyddet är svaret också enkelt. I Sverige gäller svensk grundlag. Den gäller däremot inte i Bryssel. För svenska tjänstemän som företräder Sverige gäller således svenska regler. För svenskar som tar anställning i EU:s olika organ gäller de regler som dessa organ antagit.

På samma sätt är det när en svensk tar t.ex. ett FN-uppdrag. Hade regeringen ansett att ett EU-medlemskap krävde ändringar av tryckfrihetsförordningens regler om meddelarfrihet hade propositionen innehållit sådana förslag. Det gör den inte.

Självklart kan instruktioner till svenska statsråd som deltar i EU:s ministerråd hemligstämplas. Statsråden åker dit för att förhandla, och om deras motparter redan vet vilka instruktioner de har, t.ex. vad de skall begära i första hand, vad de kan gå med på i utbyte mot något annat och vad de definitivt inte kan gå med på, kan man vara ganska säkra på att de inte kommer hem med något för Sverige tillfredsställande resultat.

Däremot finns det all anledning att vara öppna i fråga om vilken inställning Sverige driver i de olika frågor som diskuteras inom ramen för EU. Regeringen kommer här att visa största möjliga öppenhet. Detta är nödvändigt för att det skall ges underlag till en bred debatt kring vilka frågor vi som

medlemmar skall driva i EU-samarbetet och vilka mål vi skall ställa upp för vårt arbete.

För att en sådan debatt skall föra saken framåt får den inte bygga på missförstånd. Jag hoppas att jag har lyckats klara ut några sådana här i dag.

Anf. 39 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min interpellation. Jag tycker att det är värdefullt att få diskutera EU-domstolens ställning och offentlighetsprincipen både med statsrådet Dinkelspiel och med statsrådet Laurén.

Förhandlingar pågår just nu. Det är en väldig dramatik i Riksdagshuset; vi skall dygnet-runt-bevaka detta. Det indikerar att frågan om vilka förhandlingsresultat vi kommer fram till är oerhört väsentlig. Man skall kunna påverka på olika sätt.

Men efter debatten med Ulf Dinkelspiel står det klart att vi inte kan vara säkra på att dessa förhandlingsresultat kommer att gälla. Om någon skulle överklaga, återopande att ett uppnått förhandlingsresultat strider mot någon regel i Romfördraget, så kan domstolen döma ut det.

Om t.ex. ett företag som önskar sälja alkohol överklagar och återopar konkurrensreglerna, så vet vi inte hur domstolen kommer att döma, även om vi har fått en försäkran om att vår statliga alkoholpolitik skall vara kvar.

Anta att vi har fått igenom kravet att kött och ägg som exporteras till Sverige skall salmonellakontrolleras och att EU enligt våra krav skall använda vissa speciella kontrollmekanismer innan varorna får exporteras. Om någon överklagar detta kan det innebära att vi i själva verket inte har någon möjlighet att sätta det i verket. Vi kan kanske inte ens kontrollera det. Detta vet vi inte.

Ulf Dinkelspiel var optimist. Han trodde att EU-domstolens åsikt var att allt detta står i överensstämmelse med Romfördraget. Men det kan vi alltså inte vara säkra på.

Både Ulf Dinkelspiel och Reidunn Laurén missförstod min fråga. Jag inser självfallet att man från EU-domstolens sida inte kommer att säga att vi inte kan bli medlemmar. Det är inte själva avtalet om medlemskap som prövas där. Förhandlingen gäller undantagen, som det görs så stor affär av. Men om de kommer att gälla vet vi inte förrän de har prövats i sina enskildheter av EU-domstolen.

Statsrådet sade, faktiskt litet överlägset, att juristerna som DN publicerade inte har förstått propositionen. Jag tycker att det är fruktansvärt allvarligt om inte ens jurister förstår.

Lagrådet har sagt att det kommer att råda oklarhet om vad som gäller i Sverige; vår rättsordning ändras osv. Får jag fråga statsrådet: Anser inte statsrådet att det är ett problem att två rättsordningar nu delvis skall synkroniseras? Till viss del skall våra svenska rättssystem fungera, till viss del EU:s. Det blir en mix där det är mycket svårt att veta vad som gäller.

Om jurister säger att det här finns oklarheter, tycker jag inte att det skall viftas bort med framhållande av att det i själva fallet är enkelt.

EU är alltså både överstatligt och mellanstatligt. När det gäller offentlighetsprincipen säger statsrådet i sitt svar något som jag tycker är häpnads-

väckande, nämligen att det egentligen inte spelar någon roll hur det förhåller sig härmed, eftersom karaktären på EU-samarbetet är sådan att dessa frågor ur svenskt perspektiv är att betrakta som utrikesärenden. Hon fortsätter: "En annan sak är att det utrikespolitiska samarbetet i viss utsträckning kommer att gälla frågor som hittills betraktats som främst inrikespolitiska."

Ja, det gäller t.ex. beträffande lagstiftning. Vad som skall gälla för lagar i Sverige blir plötsligt utrikesärenden och kan hemligstämplas. Härmed sätts såvitt jag förstår vår offentlighetsprincip totalt ur spel.

På en punkt är statsrådets svar mycket löftesrikt och intressant. Att de svenskar som blir anställda av EU skall rätta sig efter internationella regler också när det gäller sekretess är givet. Det är, som statsrådet påpekar, likadant i FN och andra internationella organ. Men när det gäller svenska tjänstemän som deltar i alla de hundratals arbetsgrupperna kring ministerrådet och som i praktiken faktiskt beslutar – det är ju i mycket få ärenden som ministrarna egentligen beslutar – gäller svenska regler. Dessa tjänstemän har alltså rätt till meddelarskydd även när det gäller EG-frågor.

Tror statsrådet att EU kommer att acceptera att det bara är att vända sig till Sverige för att få ut allt det som EU hemlighåller? Sekretessen för EU-frågorna är nämligen oerhört sträng. Man förlorar sitt arbete, man kan t.o.m. om man läcker efter det att man blivit pensionerad få sin pension indragen osv. Kommer EU att gå med på att det bara är att vända sig till svenska tjänstemän för att alla de hemligstämplade frågorna helt enkelt skall bli offentliga?

Att man kan sekretessbelägga ministrarnas instruktioner – i den mån nu de får några instruktioner – är mycket allvarligt. Varför skulle offentlighet på den punkten störa våra förhandlingar? Det är tvärtom snarare så att om ministrarna kommer ned, med hela svenska folket bakom ryggen och vet att det gäller något som hela nationen kräver, måste det stärka förhandlingspositionen. Jag tycker att hemlighetsmakeriet i detta sammanhang som så ofta annars är en fråga om att slå blå dunster i ögonen på människorna. Det blir svårt för oss att utan offentlighetsprincipen få något som helst inflytande. Folket har inga möjligheter att utkräva ansvar av dem som i fortsättningen kommer att lagstifta om en stor del av de lagar som skall gälla i Sverige.

Anf. 40 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Också jag tycker att det svar som Birgitta Hambræus har fått ger ett litet högdraget intryck och att man i det rider på att inte alla formuleringar har exakt juridisk precision.

Jag kan berätta att jag när vi arbetade med luftfartsavtalet hösten 1991 hade mycket svårt att förstå alla delar i det. Jag vände mig till jurister och bad dem att reda ut vissa frågor. Trots att de ägnade rätt mycket tid åt att sätta sig in i frågorna, höll de med mig om att dessa var svåra att sätta sig in i. Luftfartsavtalet gäller nu sedan 1992 i Sverige, även om det har övergått till att bli en del av EES-avtalet.

Hela EU-rätten är ett gigantiskt problem. Vi har gång på gång fått höra att regeringen inte vill att ett protokoll om den svenska offentlighetsprincipen skall eftersträvas i medlemskapsavtalet, eftersom det finns risk för att EG-domstolen vid avgivande av ett yttrande om ett sådant protokoll skulle

komma att ta ställning mot någon del av innehållet i den svenska offentlighetsprincipen. Men om det nu inte längre finns någon sådan risk, eftersom ett sådant protokoll bara skulle innebära att Romfördraget utvecklades, är det väl bara att begära att ansökarländerna tillsammans med ministerrådet upprättar ett protokoll där det ges ett skydd för det som vi har uppnått i form av offentlighetsprincip och meddelarskydd.

Nu diskuteras i stället en ensidig deklaration från svensk sida, som såvitt jag förstår kommer att ha ett betydligt mer begränsat juridiskt värde.

Statsrådet säger att domstolen har till uppgift att pröva om vi håller vad vi lovat i avtalet. Det kan alltså, som vi i dag flera gånger har hört, uppstå en situation där Sverige tolkar avtalet på ett annat sätt än vad EU eller någon myndighet inom EU gör. Om vi tror att vi skrivit under något som EU inte anser att vi har skrivit under, kan en EU-institution eller någon annan part vända sig till domstolen, som då talar om vilken tolkning som skall gälla. Det är självfallet EG-domstolen som avgör vilken tolkning som skall gälla i Sverige.

I denna mening tycker jag att Birgitta Hambræus första fråga är i högsta grad relevant. Det kommer givetvis att uppstå en mängd diskussioner – och sådana har för övrigt redan uppstått i samband med EES-avtalet – i vilka vi politiker måste svara människor som ställer frågor att det ytterst är EFTA- eller EG-domstolen som avgör.

Vi är inte säkra på vad EES-avtalet kommer att innebära innan EFTA-domstolen efter samråd med EG-domstolen har prövat hur avtalet skall tolkas. Det nya är att detta gäller en rad frågor som vi tidigare har fattat politiska beslut om, t.ex. om hur vi skall utforma regionalpolitiken, alkoholpolitiken osv. Det kommer att bli domstolsfrågor.

När det gäller svensk öppenhet och svenskt meddelarskydd säger statsrådet att svensk grundlag gäller i Sverige, och det är en självklarhet. Den kan inte gälla i Tyskland. Men om svensk grundlag kommer i konflikt med EG-rätten och EG-domstolen avgör en sådan konflikt till Sveriges nackdel, kommer vi att inse att EG-rätten är överordnad också grundlagen. En sådan konflikt kan i princip inte uteslutas, inte heller på yttrandefrihetens och tryckfrihetens områden.

Statsrådet säger att det är medlemsländerna som bestämmer EG-rättens innehåll. Det är också så att EG-domstolen har möjlighet att utvidga EG-rättens innehåll, om den anser att det är förenligt med gemenskapens intressen. Det har för övrigt skett i alla de domslut där EG-domstolen har lagt fast att de nationella lagarna och grundlagarna är underordnade EG-rätten. Det har domstolen lagt fast – det är inte ett politiskt utan ett juridiskt beslut inom ramen för EG-systemet.

Det pågår också en debatt om detta. Det förekommer protester mot detta bl.a. i Tyskland, där man anser att den tyska rätten skall stå stark gentemot den överordnade juridiska rätten.

En stor mängd handlingar som rör beredningen av politiska frågor kommer att cirkulera i Sverige och falla under utrikessekretessen samtidigt som de behandlar frågor som hittills varit föremål för inrikespolitiska beslut. Detta förhållande är ju helt i enlighet med vår nuvarande grundlag. Vi drabbas redan i hög grad av detta i EG-delegationen, där jag själv sitter. Vi disku-

terar där framtida inrikespolitiska förhållanden och kan inte tillåta oss att gå ut med dem i vanlig ordning.

Låt mig citera 6 § i den instruktion som gäller för EG-delegationen:

Ledamot, suppleant eller tjänsteman i delegationen får "ej obehörigen yppa vad som enligt beslut av regeringen eller delegationen skall hållas hemligt med hänsyn till rikets säkerhet eller av annat synnerligen viktigt skäl, som betingas av förhållandet till främmande stat eller mellanfolklig organisation. Någon tystnadsplikt utöver den som följer av nämnda stadgande bör inte åläggas delegationens ledamöter eller suppleanter. Det förutsätts emellertid att återhållsamhet iakttas beträffande information om frågor som behandlats i delegationen."

Jag hoppas att jag inte har gjort mig skyldig till någon oegentlighet när jag har läst upp vad som faktiskt gäller.

Vi har också erfarenhet av detta. När man sommaren 1991 under kristallkronorna i Bryssel skålade i champagne för att fira att EES-avtalet var klart, ville jag få tillgång till detta avtal. Det visade sig då att det var sekretessbelagt i Sverige. Vi fick söka oss fram via olika kanaler och fick så småningom i Bryssel en kopia på engelska att läsa. Men från regeringen kunde det inte släppas fram.

När EG för drygt ett år sedan ställde en mängd frågor till Sverige om det svenska samhällslivet över huvud taget, förklarade regeringen att det var hemligt material. Sveriges politiker fick inte tillgång ens till de frågor som EG ställde om de svenska samhällsförhållandena.

Anf. 41 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Denna interpellationsdebatt gäller frågan om offentlighetsprincipen. Det finns här ett antal frågor som jag inte skall beröra så mycket. På någon punkt är jag också oklar över både frågan och svaret.

En fråga om den svenska offentlighetsprincipen var föremål för ett svar här i kammaren också den 18 januari, men den gången var det statsrådet Ulf Dinkelspiel som svarade. Det börjar bli litet oklarhet om vem som har ansvar för dessa frågor, Ulf Dinkelspiel eller Reidunn Laurén. Ibland är det den ene, och ibland är det den andra.

Jag vill som utgångspunkt för vad jag har att säga nämna att Ulf Dinkelspiel då framhöll att den europeiska unionens råd i december antog nya regler om allmänhetens tillgång till dokument som finns hos kommissionens råd. Han välkomnade då dessa ställningstaganden.

Det som nu har hänt är att Nederländerna har gjort starka invändningar emot det som har skett. Nederländerna går nu till EG-domstolen för att agera för ett nytt ställningstagande till frågan om offentlighet. Jag har från beslutet i december noterat att det finns en generalklausul som innebär att EU:s institutioner kan vägra att lämna ut dokument, om de strider mot effektiviteten och ordningen i institutionerna. Jag har också tidigare i dag hänvisat till detta.

Nederländerna, som var den enda stat som röstade emot förslaget, anser att detta kan innebära att kommissionen och rådet relativt godtyckligt kan vägra att lämna ut dokument. Den nederländska regeringen har, som jag nyss nämnde, vänt sig till EG-domstolen för att få beslutet upphävt. Neder-

ländernas Europaminister Piet Dankert säger att man överklagade därför att det redan finns en stor tveksamhet inför den europeiska integrationen på grund av alltför mycket byråkrati och hemlighetsmakeri.

Vi har haft åtskilliga debatter om detta både här i kammaren och utanför den, och jag vill erinra statsrådet om en debatt som anordnades av TCO. Under den aviserade statsrådet vissa förändringar i den svenska ståndpunkten. Det som jag då framför allt fäste mig vid var frågan om hur man skall kunna få en bindande överenskommelse som ger ett tillräckligt skydd för den svenska offentlighetsprincipen. Det betyder rent faktiskt att vi skall vara säkra på att den svenska offentlighetsprincipen kommer att fullt ut accepteras och godtas.

Det man nu läser om det holländska agerandet och de invändningar som görs understryker betydelsen av att det inte räcker med att vi gör ensidiga deklarationer och hoppas på att det går bra ändå. Nu gäller det verkligen att skärpa den svenska hållningen så att vi kan vara säkra på att den svenska offentlighetsprincipen kommer att bli garanterad i händelse vi blir medlemmar i Europeiska unionen. Det är på den punkten jag vill ha statsrådets kommentarer.

Anf. 42 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag vill särskilt ta upp avsnittet om meddelarskyddet och att det är så enkelt. Det förvånar mig mycket att regeringen bedömer att meddelarskyddet är en enkel match. Jag undrar varför regeringen i så fall inte kunde lägga fram förslaget om datalagen. Det fanns en utredning som kom fram med ett förslag som remissbehandlades.

I utredningen slogs helt klart fast att det fanns komplikationer när det gällde de EG-direktiv som föreligger i ministerrådet och den svenska offentlighetsprincipen. Såvitt jag förstod kunde regeringen inte lägga fram en data-lagsproposition för riksdagen på grund av just detta.

Jag är fullt medveten om att EG inte antagit direktivet, men det är antaget av parlamentet. Beslutet har skjutits upp ett par gånger. Man beräknar att det kommer att fattas ett beslut i sommar eller kanske i höst, och då är ju meddelarskyddet i fara. Med det direktivet kan meddelarskyddet inte garanteras. Detta ser jag som ett stort hot mot offentlighetsprincipen.

Vi förde här i morse en diskussion med Ulf Dinkelspiel. Han har flera gånger slagit fast att offentlighetsprincipen icke är förhandlingsbar. Den är en mycket viktig grundval i vår demokrati. Därför är det märkligt att man nu plötsligt säger att det är så enkelt med meddelarskyddet. Det är det inte om EG-direktivet går igenom. Hur skall man då garantera meddelarskyddet? Hur skall man garantera offentlighetsprincipen, och att man inte behöver göra en förändring i tryckfrihetsförordningen?

Alla experter har slagit fast: Går EG-direktivet igenom måste vi också ändra tryckfrihetsförordningen. Då blir det inte självklart att enskilda, journalister, osv. kan ta del av de handlingar som man i dag kan ta del av hos myndigheter. Det kommer man inte att kunna göra på samma sätt, eftersom det finns ett helt annat synsätt i Europa jämfört med det vi har.

Vår tryckfrihetsförordning har funnits sedan 1700-talet. Sverige är föregångare på detta område. Den diskussion som förts i Europaparlamentet

kring EG-direktivet visar inte på att man har samma synsätt som vi, dvs. att det skall finnas en öppenhet.

När det gäller integritetsskyddet menar jag att öppenheten i sig är ett medel för att skapa integritet. Genom att journalister och andra får en insyn i vilka uppgifter som myndigheterna samlar om de svenska medborgarna kan man också försöka påverka, i motsats till att man inte alls får ta del av och inte har någon aning om vilka uppgifter som samlas om medborgarna.

Det måste betonas att offentlighetsprincipen i sig bidrar till ett integritetsskydd. Men om EG-direktivet går igenom måste vi ändra på tryckfrihetsförordningen, och då kommer vi inte heller att kunna ha den offentlighetsprincip som vi har i dag. Jag vill därför fråga Reidunn Laurén: Varför kunde regeringen inte lägga fram förslaget om datalagen, om det inte just berodde på detta? Vi vet inte om vi blir tvungna att ändra på lagen.

Anf. 43 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Herr talman! Det var många frågor. Jag skall se om jag hinner med alla inom den tid jag har till mitt förfogande.

Jag skall börja med den fråga som både Birgitta Hambræus och Bengt Hurtig har tagit upp, nämligen vad som händer vid ett medlemskapsavtal och vad som händer med de undantag som vi förhandlar oss till. Ulf Dinkelspiel svarade på den frågan, men jag tror ändå att det vore bra om jag kan ytterligare utvidga svaret.

EES-avtalet tolkades gentemot Romfördraget, precis som jag har sagt i interpellationssvaret, beroende på att EES-avtalet är ett s.k. associationsavtal. Det måste alltså överensstämma med Romfördraget. Däremot behöver ett medlemskapsavtal inte överensstämma med Romfördraget. Det innebär i själva verket att vi ändrar Romfördraget i enlighet med medlemskapsavtalet.

Det är ändå givet att avtalet kan prövas av EG-domstolen. Men då prövas det alltså inte mot Romfördraget, utan det prövas utifrån vanlig avtalstolkning, nämligen parternas avsikter med fördraget, vilket är någonting helt annat. En sådan avtalstolkning är vi vana vid här i Sverige i alla möjliga sammanhang.

Det som är viktigt i sammanhanget är att man skriver ett tillräckligt tydligt avtal så att man inte hamnar i oklarheter. Ett medlemskapsavtal tolkas alltså inte mot Romfördraget, utan det tolkas utifrån parternas avsikter med avtalet. Det om detta.

Birgitta Hambræus säger att det blir oklarheter när två rättsordningar skall fungera jämsides. Det kan jag naturligtvis hålla med om. Visst kan det uppkomma oklarheter. Men EG-rätten har för närvarande inga regler om offentlighet. Det finns alltså ytterst få regler på detta område. Det enda som rör medlemsstaterna i det sammanhanget är den s.k. arkivförordningen. I övrigt har EG regler enbart för EG:s inre arbete, dvs. för EG:s institutioner.

Det är alltså medlemsländernas nationella lagstiftning som gäller när det är fråga om offentlighet och sekretess. Det måste man hålla i minnet. I och med detta tycker jag att en hel del av de oklarheter som Birgitta Hambræus pekar på blir upplarade.

Det är, som jag sade i interpellationssvaret, självklart att de ärenden som

vi kommer att ha i EG/EU-samarbetet blir att betrakta som utrikesärenden. Det är en fråga som har oroat mig med tanke på den starka utrikessekretessen och det omvända skaderekvisit som finns i sammanhanget.

Det var just av den anledningen som jag i fjol tillsatte en utredning – det är Daniel Tarschys som är särskild utredare – för att åstadkomma större öppenhet. Direktiven är mycket klara på den punkten. Daniel Tarschys kommer inom kort att lägga fram sitt betänkande. Jag har förhoppningar om att det skall innebära att vi kan lösa detta problem på ett tillfredsställande sätt.

Man måste skilja mellan meddelarskyddet, som är en sak, och de dokument vi får från EU, som är en annan sak, Birgitta Hambraeus. När det gäller dokumenten kommer utrikessekretessen att gälla. Som jag nyss sade hoppas jag ändå att vi får en tillfredsställande lösning beträffande sekretessen i det avseendet, så att vi skall kunna få en betydligt större öppenhet än vad nuvarande regler medger.

Meddelarskyddet innebär att en enskild tjänsteman kan välja att ge uppgifter till massmedierna. Det är alltså upp till den enskilde tjänstemannen att göra det eller inte, och källan får inte efterforskas.

Hur skall EU reagera på detta? EU kan knappast reagera på detta. Om en svensk tjänsteman beslutar sig för att ge uppgifter till massmedierna får inte massmedierna enligt våra regler tala om vem det är som har gett uppgifterna och varifrån de kommer.

Är det däremot fråga om ett dokument, Birgitta Hambraeus, är det myndigheten som på ett annat sätt ställs till svars. Meddelarfriheten kommer, enligt min mening, att fungera tillfredsställande enligt våra egna grundlagsregler.

Att förhandlingsinstruktioner till förhandlare är hemliga tycker jag är självklart. Annars ger man upp sin förhandlingsposition i samma ögonblick som man talar om precis hur man har tänkt sig att taktiken skall läggas upp. Jag tror inte att någon svensk vill att man skall lägga sig helt öppen och tala om exakt hur Sverige skall agera. Det är ju fråga om taktik. Det har ingenting med offentlighetsprincipen att göra.

Anf. 44 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Statsrådet säger här att det inte finns några regler om offentlighetsprincipen. Men när EG-direktivet, som statsrådet nu inte tog upp, skall behandlas – och det blir antagligen inom en ganska snar framtid – kommer man ju in på offentlighetsprincipen, eftersom det gäller lagstiftning som gör att den svenska offentlighetsprincipen kommer att naggas i kanten.

Det är helt uppenbart att tryckfrihetsförordningen inte kommer att gälla om EG-direktivet går igenom – det är alla överens om, och det antar jag att också statsrådet håller med om. Då håller det inte heller att säga att det är medlemmarnas nationella lagar som gäller. Exempelvis när det gäller integritetsskyddet har man sagt att man kräver att de andra länderna har en sådan skyddslagstiftning som EU kräver, för att det skall ske ett utbyte av information mellan länderna. Då kan inte de olika länderna ha sin egen nationella lagstiftning när det gäller tryckfrihetsförordningen.

Hur skall vi då bete oss? Skall vi strunta i vad EU säger? Om det sedan går till domstolen kommer vi, om vi då är medlemmar, enligt vad jag förstår

att tvingas att ändra vår lagstiftning. Är vi inte medlemmar gäller EES-avtalet, så då får vi i så fall vägra på den punkten.

Jag tycker att man öppet måste tala om hur det är med det här och inte bara säga: Det där är inte beslutat ännu. Nej, det är det inte, men det finns ju där som ett förslag, och man har inte avfärdat det. Så länge det förslaget ligger fast finns det fortfarande en fara att vi tvingas att ändra tryckfrihetsförordningen, och det tycker jag att regeringen måste ta på stort allvar. Då kan man inte bara säga: Det gäller inte i dag. Nej, det gör det inte men kanske i höst! Är regeringen då beredd att ändra tryckfrihetsförordningen så, att vår lagstiftning stämmer överens med EG-direktivet?

Anf. 45 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Vi fick nu reda på att det är tolkningen av parternas avsikter som domstolen kan avgöra.

Jag sade förra gången: Om det nu är så att domstolen inte kan hindra oss att tillsammans med ministerrådet upprätta ett protokoll om offentlighetsprincip och meddelarskydd är det ju värt att försöka. Då skulle det ju bli en del av det nya Romfördraget, och vi skulle då ha bidragit till utvecklingen av demokratin i Europa!

Det är riktigt, som statsrådet säger, att det är det omvända skaderekvisitet som gäller. Det medverkade regeringen och Reidunn Laurén till för ett år sedan, när man hemligstämplade de frågor som EG hade ställt till Sverige inför medlemskapsförhandlingarna. Jag fick så småningom komma upp på kansliet och läsa dem. Det visade sig då att de verkligen var oförargliga – de gällde hur många kor vi hade, hur många getter vi hade, osv. Det var en massa frågor av den typen. Det är märkligt om den typen av information skall hamna under utrikessekretessen.

För att meddelarfrihet skall råda skall en rad villkor vara uppfyllda: Det skall vara förbjudet att efterforska källan, den personens anställningstrygghet skall inte äventyras, man skall inte behöva få sparken från sitt jobb för att man har släppt ut information, osv. De principerna har man över huvud taget inte inom den europeiska unionen.

Nu säger statsrådet att det blir myndigheten i Sverige som kommer att ställas till svars om det skulle läcka på ett för EU oacceptabelt sätt. Då blir det här naturligtvis en konflikt mellan EU och oss. Det kommer att ge upphov till en diskussion om vad som skall gälla i relationerna mellan vårt land och EU.

Jag skulle vara tacksam om statsrådet kunde utveckla svaren på de här frågorna litet. Särskilt den första frågan – om vi kan skaffa oss ett protokoll som garanterar svensk offentlighetsprincip och meddelarskydd – skulle jag vilja ha svar på.

Anf. 46 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag tycker att det är värdefullt att vi vid det här tillfället har fått rapporter, som säkert kommer att kunna analyseras och diskuteras länge, om hur de här mycket svåra sakerna tolkas. Jag tror att statsrådet håller med mig om att de frågor som aktualiseras när vi nu går in i ett nytt rättssystem inte är helt lätta.

Undantagen ändrar Romfördraget, sade statsrådet. Det är alltså avtals-tolkning, tolkning av parternas avsikter, som man ägnar sig åt i domstolen. Men om det nu visar sig att man här har skrivit in någonting som strider mot konkurrenslagen och ett företag åberopar konkurrenslagen när det t.ex. hindras att utföra någonting i Sverige – kommer man då att tolka parternas avsikter här eller kommer man att döma efter konkurrenslagen? Det tycker jag fortfarande är oklart.

Jag tycker att offentlighetsprincipens framtid är oklar i sig, men ännu mer oklart är vilka lagar som kommer att gälla i Sverige om vi blir medlemmar. Vi skall alltså rätta oss efter de beslut som fattas i EU – unionen skall ta över svenska lagar – och det är där den stora oklarheten uppstår.

Det skall bli mycket spännande att se Daniel Tarschys öppenhetsutredning. Jag vill gärna också instämma i Bengt Hurtigs fråga: När myndigheterna skall ställas till svars – hur kommer det rent praktiskt att gå till? Om någon tjänsteman har "läckt" ett dokument och hans identitet inte kan efterforskas – det känns oerhört tryggt och bra – vad gör då den myndighet som ställs till svars?

Till sist: Låt oss sluta se på lagstiftningen som en förhandling! Orden fångar vårt sätt att reagera. Om man säger att vid förhandlingar skall allting hemligstämplas tycker alla svenskar, som framför sig ser förhandlingarna mellan arbetsmarknadens parter, att det är självklart. Men här är det ju fråga om lagstiftning. Och vid lagstiftning har vi hittills i Sverige spelat med öppna kort. De olika intressena har brutits mot varandra, förslag har skickats ut på remiss, osv. och på så vis har man så småningom kommit fram till en lag som majoriteten har fattat beslut om.

Men här skall det alltså gå till så att ministrarna far dit, och man skall inte ens få veta vad de kommer att kämpa för; man kommer inte att kunna utkräva ansvar. Till det kommer komplikationen att det är mycket få avgöranden som ministrarna själva träffar. De allra flesta avgöranden görs av sakkunniga tjänstemän och diplomater. Att säga att detta är en förhandling och att en förhandlingsdiskussion skall vara hemlig därför att man då får bäst resultat tycker jag helt enkelt är att missförstå frågan och att göra det väldigt svårt för svenska folket att förstå vad saken gäller.

Anf. 47 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Med det här inlägget vill jag bara påminna om mina frågor från förra inlägget och göra ett tillägg.

I Ulf Dinkelspiels svar av den 18 januari, som jag nyss berörde, sade han: "Vi har dock under hösten diskuterat möjligheterna att i samband med förhandlingarna på ett eller annat sätt dokumentera den svenska offentlighetsprincipen. För hur detta lämpligen kan ske kan utvecklingen i EU ha betydelse."

Jag undrar: Vad innebär det? Vad har statsrådet Laurén gjort efter TCO-mötet, där hon gjorde vissa utfästelser om att man från svensk sida skulle agera på ett nytt sätt?

Anf. 48 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Herr talman! Jag börjar då med att svara Hans Göran Franck.

Det kanske förefaller litet oklart vem som svarar på frågor om offentlig-

hetsprincipen. Den uppdelning som har gjorts mellan statsrådet Dinkelspiel och mig är att om förhandlingarna är huvudsaken i interpellationen eller frågan svarar statsrådet Dinkelspiel, men om interpellationen eller frågan i huvudsak gäller innehållet i offentlighetsprincipen och våra regler är det jag som skall svara. Det kanske kan förklara den oklarhet som kan tänkas råda.

Jag sade vid TCO-seminariet att vi skulle försöka få till stånd en lösning som jag ansåg skulle vara tillfredsställande i fråga om offentlighetsprincipen. Det är fortfarande min inställning, och det är utgångspunkten för våra förhandlare. Precis som statsrådet Dinkelspiel har sagt flera gånger innebär detta inte att vi skall ta upp frågan vid en regelrätt förhandling.

Våra förhandlare håller nu på att undersöka hur man bäst skall föra fram frågan. Som statsrådet Dinkelspiel sade, för vi diskussioner med de övriga nordiska länderna. Jag tror att de kommer att visa sig fruktbara i sammanhanget. I så fall kommer Sverige inte att stå ensamt i denna fråga, utan de nordiska länderna kommer att uppträda gemensamt. Vi får se vad detta kan ge. Jag kan inte lämna några ytterligare upplysningar för närvarande.

Bengt Hurtig tog upp frågan om utrikessekretessen. Jag hoppades att jag hade svarat tydligt nog på den frågan. Bengt Hurtig refererade till de regler som för närvarande gäller med det omvända skaderekvisitet. Det är kanske inte så konstigt att gällande lagstiftning tillämpas. Min oro gällde just hur detta kommer att fungera i ett kommande EU-samarbete. Det är precis därför som jag vill ha reglerna ändrade. Jag ser fram emot ett betänkande med förslag till större öppenhet på den punkten. Jag hoppas att det svaret är tillfredsställande för Bengt Hurtig.

Ingela Mårtensson är visserligen inte här i kammaren längre. Men jag skall ändå svara på hennes fråga angående EG-direktivet om dataskydd. Jag har hittills undvikit att ge min in på hyttotetiska diskussioner om vad som händer om det ena eller det andra inträffar. Det EG-direktivet har varit ett av de över huvud taget mest omdiskuterade direktiven i EG:s historia. Det kom fram ca 100 ändringsyrkanden i parlamentet när direktivet behandlades där. Fortfarande är man långt ifrån enig om hur direktivet slutligen skall utformas. Jag tycker att det därför inte finns anledning att nu försöka att i detalj tala om hur Sverige skall agera om direktivet faller ut si eller så.

Det är inte så att vi i Sverige är ensamma om vår ståndpunkt om att största möjliga offentlighet skall råda. Hans Göran Franck har flera gånger påpekat att Holland står på barriaderna i precis samma fråga. I Danmark är man också mycket angelägen om offentlighet inom EG.

Vi har inte varit överksamma i fråga om dataskyddsdirektivet. Vi har försökt att på olika vägar påverka utformningen av direktivet fastän vi inte är medlemmar. Jag var och talade med Danmarks justitieminister för cirka tre kvarts år sedan. Jag fick då klart besked om att Danmark ser på denna fråga på precis samma sätt som vi gör och att Danmark kommer att agera kraftfullt för att dataskyddsdirektivet skall få en starkt förändrad utformning.

Sedan har vi Birgitta Hambræus fråga. Jag börjar med frågan om hur lagstiftningen skall ske i fortsättningen och om det skall vara fråga om hemlighetsmakeri. Det hela börjar med att det finns arbetsgrupper inom kommissionen där svenska tjänstemän skall ingå. De kommer naturligtvis att inhämta all möjlig kunskap och alla möjliga synpunkter här hemma innan de

åker i väg för att delta i arbetsgrupperna. I det skedet i kommissionens verksamhet råder det en stor öppenhet eftersom kommissionen också är angelägen om att få in synpunkter. När medlemsländerna sedan kommer in i arbetet är det medlemsländernas synpunkter och ställningstaganden som inte skall yppas. Det är för att det skall kunna råda en fri debatt inom kommissionen utan att uppfattningarna låses på ett tidigt stadium.

När kommissionen lägger fram sitt förslag råder offentlighet. Det kommer givetvis att debatteras i Sverige. Vi kommer att ha samma möjligheter till remissomgångar angående sådana förslag som vi har med svenska lagstiftningsförslag.

Birgitta Hambræus frågar specifikt om instruktioner till statsråden hemligstämplas. Det är fråga om förhandlingstaktik. Det är inte alls fråga om innehållet. Självfallet måste innehållet vara väl förankrat bland olika organisationer, politiska instanser osv. – precis som i dag. Det är inte alls fråga om något hemlighetsmakeri på den punkten.

Anf. 49 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag är förvånad över att statsrådet inte kan redovisa mer om hur man avser att agera i fråga om den mycket viktiga svenska offentlighetsprincipen.

Vi har i dag haft en rad andra diskussioner om frågor som har rört EU. Det är närmast makabert att vi i fråga om vikten av offentlighetsprincipen inte skall kunna bli underrättade om vilken inställning regeringen har och hur krav och önskemål skall tillgodoses. Inte heller talas det om vad som försiggår med de nordiska länderna.

Jag tycker att statsrådet bör lyfta på förlåten. Vad statsrådet säger i dag är mindre än vad statsrådet sade på TCO-mötet. Då uttalade sig statsrådet på ett sådant sätt att vi fick klart för oss att det inte bara skulle röra sig om ensidiga deklarationer. Det fordrades någon form av ömsesidighet mellan parterna för att vi skulle kunna känna en ökad säkerhet för den svenska offentlighetsprincipens bevarande.

Anf. 50 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Jag står kvar vid min fråga. Vilka hinder finns det för att föreslå att vi tillsammans med andra ansökarländer och ministerrådet upprättar ett protokoll om offentlighetsprincip och meddelarskydd? Tidigare har det sagts att man skall vara rädd för domstolen. Men det tycks inte riktigt vara fallet. Den klarheten bör vi kunna få.

Statsrådet säger att omvänt skaderekvisit ej skall gälla. Men i så fall skall tydligen det raka gälla. Skulle det inte vara möjligt att skapa ett slags EU-sekretess på området? Det är speciellt och kan närma sig eller vara likvärdigt med den inhemska sekretesslagstiftningen.

Jag har refererat två fall. Sommaren 1991 var EES-avtalet sekretessbelagt, och det gick inte att få tag i det. På krokiga vägar gick det att få ut dåliga kopior på engelska från Bryssel. Jag tog upp ett annat exempel när regeringen i januari i fjol hemligstämplade de frågor EG ställde till Sverige. Jag tycker att statsrådet kan säga att detta är en dålig ordning.

I Grundlagsutredningen konstaterar man att det offentliga politiska sam-

talet i Sverige kommer att minska på grund av sekretessbestämmelserna när Sverige blir medlem.

I den svenska offentlighetsprincipen sägs det att handlingar skall lämnas ut skyndsamt, normalt genast eller senast inom ett dygn. I instruktionerna för EU:s institutioner står det att en ansökan för att få ta del av handlingar skall vara skriftlig, och den skall besvaras inom en månad. Det är det som kallas offentlighetsprincip inom EU. Det är ett otroligt stort steg tillbaka.

Vi har offentliga diariier. En journalist kan alltså i dessa diariier se efter vilka handlingar som finns. Så kan han få reda på vad han skall leta efter. Även sekretessbelagda handlingar finns förtecknade i sådana diariier, förtecknade på ett sådant sätt att sekretessen inte röjs.

Inom den europeiska unionen är det illa ställt med diariier. Det finns inget sagt att diarierna skall vara offentliga. Fortfarande måste alltså journalister förlita sig till "läckor" för att över huvud taget få veta vad de skall leta efter.

Ett exempel på detta är när EU-kommissionen år 1991 beställde en expertutredning om konsekvenserna av den inre marknaden. Experterna kom fram till att den skulle leda till ökade klyftor, ökad arbetslöshet och ökad regional obalans. Vad gjorde EU-kommission då? Jo, den hemligstämplade utredningen. Först i höstas fick vi reda på att den fanns. Det är så man i det här systemet bedriver politik. Den politiken har jag svårt att förstå.

Anf. 51 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag vill återkomma till ett problem. Det som förut varit inrikespolitik blir nu utrikespolitik. Såvitt jag förstår försöker statsrådet via Daniel Tarschys få synpunkter på detta. Vi skall tydligen kunna ha en större öppenhet även när det gäller vår lagstiftningsprocess framöver.

Men när statsrådet berättar hur arbetet går till föreligger väldiga luckor. Vad gäller kommissionen är Sverige redan representerat i arbetsgrupper – även utan EES-avtal och självfallet även utan medlemskap. Men ministerrådet med sina hundratals arbetsgrupper kommer i praktiken att besluta om de flesta ärenden.

Sedan har vi Coreper, fortfarande placerat under ministerrådet, som beslutar om de allra flesta nya lagar som vid ett medlemskap skall gälla i Sverige. Hur blir insynen där? Coreper får instruktioner från exempelvis någon statssekreterare, och mycket beslutas där utan någon som helst insyn.

När det gäller de 15 % beslut som blir kvar av alla de beslut som skall fattas av ministrarna – ibland sägs det t.o.m. 5 % – säger man att det rör sig om förhandlingar. Dessa förhandlingar måste alltså vara hemligstämplade annars försvagas Sveriges position.

Man kan förstå att det inte kommer att finnas någon som helst möjlighet för det svenska folket att påverka de lagar som i framtiden kommer att vara gemensamma, om vi blir medlemmar i unionen. Individuella tjänstemän kan visserligen visa sig lyhörda, men ingen kontrollerar att de driver frågorna. Det kommer att bli ett beslutsfattande utan att man har möjlighet att utkräva ett ansvar av dem som stiftat lagarna. Det är det stora problemet. En öppenhet skulle åtminstone något kunna avhjälpa detta. Såvitt jag förstår är det emellertid omöjligt.

Min slutsats blir därför att det vore mycket dåligt av det svenska folket

att säga "ja" i en folkomröstning om medlemskap. Vi skall fortsätta att samarbeta med EU och med hela världen som en fri nation och inte som en del i en union, en union som har ett så annorlunda sätt att se på offentlighetsprincipen, en union som inte arbetar med den jämlikhet och öppenhet som Sverige gör.

Prot. 1993/94:63
18 februari 1994

*Svar på
interpellationer*

Anf. 52 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Herr talman! Till Birgitta Hambraeus vill jag säga att Sverige kommer att behålla sin offentlighetsprincip vid ett medlemskap i unionen.

Att fördjupa sig i hur man arbetar i EG och hur man arbetar i Sverige och jämföra arbetssätten sida vid sida skulle kunna utgöra ett ämne för en mycket förlängd debatt. Men det är en missuppfattning att allt i Sverige är offentligt, och den skall man ej bidra till att sprida.

Det arbete som bedrivs i exempelvis en offentlig utredning är inte offentligt, såvida man inom utredningen inte beslutar sig för att offentliggöra det. Det arbete som sker inom regeringskansliet vid arbetet med en proposition är inte offentligt förrän propositionen är framlagd. De diskussioner som förs i regeringen är jämförbara med ministerrådets. Den svenska regeringen har inte heller en offentlig, öppen debatt. De diskussioner som förs där är interna diskussioner.

För ytterligare klargörande vill jag säga att meddelarskyddet gäller enskild tjänsteman som vill meddela pressen något som denne tycker är av värde. En myndighet kan däremot aldrig skyllas för detta. Myndigheten har ingenting med det att göra. Det som gäller myndigheten är när den får en förfrågan att utge ett hemligstämpelat dokument som kommer från exempelvis EU. Då får myndigheten, enligt de svenska reglerna, bestämma sig för om efterfrågat dokument skall lämnas ut eller inte. I sådana fall gäller den svenska lagstiftningen. Och här kommer Daniel Tarschys utredning in i bilden. Den kommer att bidra till att utrikessekretessen visavi EU blir betydligt mer öppen än den är i dag.

Bengt Hurtig efterlyser ett protokoll om offentlighetsprincipen. Det skulle i så fall innebära att frågan tas upp till en regelrätt förhandling. Det har vi i regeringen, med riksdagen bakom oss, sagt att vi inte skall göra. Sverige skall inte förhandla om offentlighetsprincipen; det har regering och riksdag fastlagt.

Till Hans Göran Franck vill jag säga: Att på bästa möjliga sätt försöka dokumentera offentlighetsprincipen var min utgångspunkt vid TCO:s seminarium. Det är också min utgångspunkt i dag. Det samråd och det eventuella samarbete som vi kan komma att få med de övriga nordiska länderna kommer att visa sig fruktbart i detta sammanhang.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1993/94:82 om EU:s sockerkvoter

Anf. 53 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Birgitta Hambræus har frågat mig om vi som medlemmar i EU lämnar ifrån oss rätten att föra en egen jordbrukspolitik. Birgitta Hambræus har också frågat om vi är beroende av EU:s beslut för hur mycket socker och mjölk vi får producera i landet, även om jordbrukarna skulle avstå från statliga subventioner och EU-subventioner, och om det är sant att producenterna tvingas sälja till världsmarknadspriser om de inte håller sig till de tilldelade kvoterna.

Låt mig inleda med att konstatera att EG:s gemensamma jordbrukspolitik i allt väsentligt hade både mål och medel gemensamt med den jordbrukspolitik som fördes fram till dess att 1990 års livsmedelspolitiska reform påbörjades. Sedan 1990 har Sverige avreglerat jordbruket, där avskaffandet av de administrativt satta priserna och slopandet av exportsubventionerna är de viktigaste inslagen. Även inom EU har en reform av den gemensamma jordbrukspolitikens inletts. Bl.a. har priserna på spannmål sänkts och ersatts av ett arealbidrag. Dessutom har en lång rad miljöstöd införts. Fortfarande har dock EU kvar alla marknadsregleringar, och reformen av den gemensamma jordbrukspolitikens är inte lika långtgående som den svenska.

Den gemensamma jordbrukspolitikens är även efter reformen, som beslutades 1992, föremål för debatt, och inriktningen i framtiden är mot nya förändringar, som svar på fortsatta överskotts- och miljöproblem. GATT-överenskommelsen ställer dessutom krav på minskade exportsubventioner och ökat marknadstillträde, vilket kan komma att påskynda förändringen av den gemensamma jordbrukspolitikens. Fortfarande finns dock många av de traditionella marknadsregleringarna kvar som en viktig del av den gemensamma jordbrukspolitikens.

Ett inträde i EU skulle innebära att Sverige införde vissa marknadsregleringar som vi i dag inte längre har kvar, t.ex. kvoter för mjölk och socker. Det innebär naturligtvis en tillbakagång till regleringar och system som Sverige har övergett. Ett återinförande av dessa regleringar, vilka i stor utsträckning styr produktionens storlek och utveckling, är naturligtvis ingen fördel, men den gemensamma jordbrukspolitikens olika nackdelar måste ses mot bakgrund av den reform av politiken som för närvarande genomförs inom EU och de förändringar som sannolikt kommer att bli nödvändiga i framtiden. Det är naturligtvis också så, att frågan om vårt medlemskap i Europeiska Unionen bör och skall avgöras efter en samlad bedömning av medlemskapets – och utanförståndets – betydelse och konsekvenser för Sverige.

Låt mig därmed övergå till de direkta frågorna om den gemensamma jordbrukspolitikens tillämpning. Ett av de viktigaste områdena där EU har en gemensam politik är jordbruksområdet, och därför är jordbrukspolitikens inom EU också en gemensam angelägenhet. Vid ett medlemskap utformas jordbrukspolitikens gemensamt av medlemsländerna genom EU-institutionerna. I viss utsträckning finns dock möjligheter för enskilda länder att välja ambitionsnivå vid tillämpningen av de fastlagda gemensamma stödordningarna.

Den gemensamma jordbrukspolitikens mål är att höja produktiviteten,

tillförsäkra jordbruksbefolkningen skälig levnadsstandard, stabilisera marknaderna, trygga försörjningen samt tillförsäkra konsumenterna tillgång till varor till skäliga priser. Det är formuleringar som känns igen från årtionden av svensk jordbrukspolitik.

För att nå de gemensamma målen används inom EU framför allt två olika instrument. Det hittills viktigaste är pris- och marknadsregleringen, dvs. att EU skall garantera en viss prisnivå till jordbruket. Pris- och marknadsregleringarna innebär dels att de av EU garanterade priserna för alla viktiga jordbruksprodukter skyddas genom ett gränsskydd, vilket förhindrar att importerade jordbruksprodukter konkurrerar ut produktionen inom EU, dels att uppköp eller export sker genom EU:s försorg av den överskottsproduktion som inte finner avsättning inom EU. Detta prisstöd har medfört ett incitament att öka produktionen, vilket medfört att EU från att ha varit en nettoimportör av livsmedel i dag är en av världens största exportörer av flera viktiga jordbruksprodukter. Det är dock en export som måste subventioneras, eftersom EU:s priser överstiger priserna på världsmarknaden.

Det andra instrumentet för att uppfylla målen för den gemensamma jordbrukspolitiken är strukturpolitiken. Den har ansetts nödvändig för att förbättra strukturen och därmed konkurrenskraften inom jordbruket. Här återfinns sådana stöd som investeringsstöd, startstöd, stöd till marknadsföring men också regionalstöd till mindre gynnade områden m.m.

Pris- och marknadsregleringen är en gemensam angelägenhet och medger inget nationellt manöverutrymme. Strukturpolitiken medger däremot möjlighet för länderna att i hög grad själva avgöra t.ex. stödets omfattning och nivå samt övriga villkor. Den gemensamma budgeten finansierar helt alla åtgärder inom pris- och marknadsregleringarna, medan de olika struktur-, regional- och miljöstöden endast delfinansieras av EU. I viss utsträckning tillåts också nationella stöd, t.ex. i form av skattelättnader. Alla nationella stöd skall dock anmälas och godkännas av EG-kommissionen. Det finns alltså vissa begränsade möjligheter för varje medlemsland att utforma delar av jordbrukspolitiken.

En viktig del av marknadsregleringarna för socker och mjölk är de kvot-system EU tillämpar. Kvotsystemen innebär att varje land erhåller en viss bestämd mängd mjölk respektive socker, vilken i princip inte skall överskridas. Kvoterna har tillkommit för att begränsa den överskottsproduktion som finns av socker och mjölk inom EU. Beslut om de nationella kvoternas storlek fattas av medlemsländerna gemensamt, dvs. av EU-rådet. Avgörande för den svenska produktionens storlek i framtiden och vid ett medlemskap är dels svenskt jordbruks konkurrensförmåga, dels kvoternas storlek. Därför är kvoterna en så viktig del av medlemskapsförhandlingarna.

För mjölk är kvotsystemet så utformat, att om kvoten överskrids tvingas producenten betala en mycket hög avgift för den del av mjölkproduktionen som överskrider kvoten. Det är alltså en form av ekonomisk sanktion som gör att mjölkproducenterna inte överskrider kvoterna. Det är helt enkelt inte lönsamt och därmed inte heller intressant att överskrida kvoten. Det är alltså inte förbjudet att producera mjölk utöver kvoten, men avgiften är i dagsläget i nivå med priser på mjölk i Sverige och i våra närmaste konkur-

rentländer inom EU. Det innebär att mjölkkvoterna endast i undantagsfall överskrids och då genom felaktiga marknadsbedömningar eller liknande.

Sockerkvoten, vilken också bestäms gemensamt av medlemsländerna, är uppdelad i två typer av kvoter, en A- och en B-kvot. För A-kvoten erhålls i princip hela det av EU garanterade priset. För B-kvoten erhålls endast ca 65 % av det garanterade priset. Dessutom finns s.k. C-socker, vilket produceras utanför kvotsystemet. För detta socker erhålls endast världsmarknadspris. Dessutom måste C-sockret exporteras till tredje land och får inte säljas inom EU. Flera EU-länder producerar C-socker, och 1990/91 producerades inom EU inte mindre än 2,3 miljoner ton av detta socker, vilket motsvarar 17 % av den totala sockerproduktionen inom A- och B-kvoten.

Kvotsystemen omfattar all produktion av mjölk och socker, alltså även om jordbrukarna avstår från stöd från EU eller från det egna landet. Vidare bör också tilläggas att kvotsystemen inte förhindrar produktion av ekologiska jordbruksprodukter. Även de kan tilldelas kvoter, men de är underkastade samma regler som alla andra producenter vad gäller kvoter och andra marknadsregleringar. EU gynnar emellertid ekologisk produktion genom särskilda stöd, bl.a. inom ramen för miljöstöden. Jag vill i detta sammanhang erinra om att regeringen tillsatt en särskild utredare, som skall utreda en svensk tillämpning av det miljöprogram som är en del av den gemensamma jordbrukspolitiken. I utredarens uppdrag ingår att föreslå hur ett stöd till ekologisk odling inom ramen för detta program skall utformas. Till sist kan tilläggas att Sockerbolaget har kontrakterat 50 hektar ekologiskt odlade sockerbeter på Gotland.

Låt mig avsluta med några kommentarer om fördelarna med ett medlemskap. Redan för två år sedan konstaterade riksdagen att ett medlemskap i de europeiska gemenskaperna ligger i vårt lands nationella intresse. Sveriges ansökan om medlemskap återspeglar vår önskan att bidra till förverkligandet av ett enat Europa, som lever i fred, välstånd och social rättvisa. Ställningstagandet för ett medlemskap bygger självklart på att hela Sverige skall tjäna på ett medlemskap. Bl.a. kommer såväl jordbrukare som konsumenter att dra nytta av att hela Europamarknaden öppnar sig vid ett medlemskap. Såväl export- som importmöjligheterna kommer att öka. Konsumenterna får tillgång till ett ökat utbud av livsmedel, medan jordbrukarna får möjlighet att exportera såväl inom som utom EU. Sverige kommer också att kunna dra nytta av de olika stöd som ryms inom EU:s jordbrukspolitik.

Det svenska jordbruket är starkt och konkurrenskraftigt, och vårt rena och miljövänliga jordbruk innebär att vi på den europeiska marknaden framgångsrikt bör kunna konkurrera med livsmedel av hög kvalitet.

Regeringen lägger nu ned ett stort arbete på att uppnå ett sådant förhandlingsresultat att svenska folket kan uttala sig för ett medlemskap i den kommande folkomröstningen.

Anf. 54 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag ber verkligen att få tacka jordbruksministern för ett utförligt svar på min interpellation – mitt i allt det arbete som regeringen nu har med förhandlingarna.

Ingenting är så nödvändigt för ett folk som att ha en säker tillgång till häl-

sosamma livsmedel. Det står alltså nu klart att om Sverige blir medlem i Europeiska Unionen – vilket jag i hög grad betvivlar – kommer vi inte längre att ha rätt att bestämma över jordbruket i vårt eget land.

Vi vet att vårt eget jordbruk är behäftat med många invecklade regler och en viss byråkrati, och det är svårt att förstå allt som gäller. Men vår byråkrati är ingenting jämfört med EU:s byråkrati. EU:s egna revisorer har också klagat på att det fuskas och bedras kolossalt med detta stöd.

Sverige skulle alltså som medlem ge uppskattningsvis 10 miljarder kronor varje år för att subventionera EU:s jordbruk, om jag har räknat rätt, och vi skulle samtidigt öppna våra gränser och låta EU:s produkter komma till oss.

Jordbruksministern säger att pris- och marknadsregleringen är en gemensam angelägenhet och medger inget nationellt manöverutrymme.

Vad innebär detta t.ex. för jordbrukarnas Kooperation? Kan våra jordbrukare inte längre i demokratisk ordning bestämma över sin egen Kooperation?

Är det tillåtet för en jordbrukare att sälja mjölk direkt från gården – och inte räkna in det i kvoten – och få samma pris som konsumenterna skulle ha betalat i affären? Det finns människor som uppskattar att veta vem som har levererat mjölken.

Det skall bli repressalier om jordbrukarna producerar mer mjölk än vad kvoten tillåter. Vill jordbruksministern berätta litet mer om hur de skall straffas? Hur håller man ordning på hur mycket mjölk varje jordbrukare producerar?

Man kan tänka sig att några grossister vill göra en specialbeställning av ekologiskt socker hos Roma Sockerbruk på Gotland. De tänker betala kolossalt mycket mer än vad som är gängse därför att de verkligen önskar ekologiskt socker. Man kan tänka sig att fler jordbrukare då vill producera betor; det finns en marknad för det, och det är lönsamt. Jordbrukarna behöver inte något stöd alls. Den här verksamheten bär sig själv. Måste man då, för att detta över huvud taget skall vara tillåtet, dra in på andra sockerbrukskvoter? Vad händer om man bryter mot detta? Kommer polisen? Det vore intressant att höra litet mer preciseringar.

Jordbruksministern berättade att EU gynnar ekologisk produktion genom ett särskilt stöd. Det är mycket intressant och glädjande. Jag vill poängtera att vi självfallet, så fort EU gör någonting som är framsynt och bättre än vad vi själva gör, frivilligt skall göra samma sak. Det skulle aldrig falla mig in att tala för att vi skall konkurrera ut EU:s jordbruk genom att exportera sådant som är framtaget med sämre ekologiska metoder eller djurskydd. I själva verket är det tvärtom. Djurskyddet i Sverige är betydligt bättre än i EU. Hur skall vi kunna kontrollera att de produkter som vi får in i landet inte är framställda med metoder som är förbjudna i Sverige?

Jag vet att det nu förhandlas om att vi skall få behålla våra höga krav när det gäller salmonellakontrollen. Om vi i förhandlingarna får igenom de svenska kraven på salmonellakontrollen, har vi då möjlighet att följa upp det? Har vi möjlighet att kontrollera att detta verkligen görs? Har vi rätt att göra det? Kommer EU-domstolen att tillåta det?

Jordbruksministern avslutade med en lovprisning till medlemskapet i EU. Jag skall undanhålla mig från att göra motsvarande lovprisning till friheten

Prot. 1993/94:63
18 februari 1994

*Svar på
interpellationer*

att stå utanför. Kyrkan i Sverige har tillsammans med LRF – jag vet att jordbruksministern personligen är engagerad i projektet Den goda jorden – gjort en analys av vårt sätt att se på jordbruket. Det har varit frikopplat från naturen. Vi har sett på jordbruket som en industri. Det har varit fel. Det är oerhört viktigt att vi förvaltar jorden och markens bördighet och att vi för all framtid kan producera livsmedel som kan mätta vårt folk. Men vi måste också sätta in detta i ett etiskt och globalt sammanhang. Vi skall inte över-svämma en marknad med produkter som vårt land egentligen inte kan producera på ett ekologiskt riktigt sätt.

Allt detta beskriver en jordbrukspolitik i framtiden som Centerpartiet så varmt förespråkar. Kan jordbruksministern garantera att den politiken verkligen underlättas om vi blir medlemmar i EU? Det är svårt nog att få till stånd överenskommelser i ett litet land som Sverige. Det finns många låsningar och mycket prestige. Får vi rätt att gå före om vi blir medlemmar i EU? Eller är det, som jag misstänker och tror, lättare för oss att som ett litet land själva gå före och visa att det här är en väg som är duglig för framtiden?

Anf. 55 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag delar naturligtvis Birgitta Hambræus uppfattning att det är kolossalt viktigt med hälsosamma livsmedel.

När det gäller de frågor som jag har ansvar för i det här sammanhanget brukar jag just nämna det området som det mest angelägna. Det berör alla människor. Själva jordbrukspolitiken kanske inte direkt berör så många.

Det är dock viktigt att framhålla att vi även i framtiden bestämmer kraven på miljö, djurskydd och standard på svenska livsmedel. I EU:s direktiv och acquis finns minimikrav. Dem får vi överskrida om vi från regeringens sida säger att vi inte tänker ge avkall på det regelsystem som vi har i Sverige och vi också är överens med näringen om att detta är en profil för de svenska jordbruken och framtiden som är viktig att behålla.

Frågan om salmonella är den som debatteras mest när det gäller den totala bilden av djurhälsan och kanske även de fytosanitära reglerna. Vi hävdar att vi skall ha kvar vår rätt att kontrollera de livsmedel som förs in i landet, även om vi inte har gränskontroller. Den modell som vi föreslår har vi haft möjlighet att tillämpa sedan tidigare. Vi använder oss dock mer av den möjligheten nu, nämligen att göra en kontroll hos exportören.

Det typiska för Sverige är att vi inte bara kontrollerar livsmedel. Vi kontrollerar hela kedjan, dvs. fodermedlen, de levande djuren och livsmedlen. Vi har uppnått en standard som är unik, kanske i hela världen. Därmed är det naturligtvis viktigt att behålla den.

I delar av EU finns det en betydande förståelse för detta. Man är t.o.m. avundsjuk på vårt system. Det finns också de som ser detta som ett exporthinder. Jag tror att vi har mycket goda förutsättningar för att få gehör för våra synpunkter. Vi kan i grunden inte ge avkall på huvudprincipen när det gäller att behålla renheten.

När man frångår marknadsekonomi uppstår det i stället en byråkrati. Vi har en lång erfarenhet av detta i det svenska samhället, även om det nu har skett fler utbetalningar via priset och färre direkt via postanvisningar eller bankgiron. Under senare år har vi i Sverige också provat varianten med att

betala direkt till bönderna. Det föreligger i och för sig en risk för fusk. Det gör det med alla sådana här system. Det är naturligtvis olagligt och skall beivras. Man kan inte kommentera det på ett annat sätt. I grunden skiljer sig EU:s system inte från det som vi tillämpar här i Sverige.

Eftersom jordbrukspolitiken är den stora gemensamma frågan i EU går en stor del av EU:s budget just till jordbrukspolitiken. Dessutom blir återflödet till jordbrukssektorn betydande vid ett EU-medlemskap. De yttre ramarna för det som kan tänkas ligger någonstans vid sex miljarder och ända uppemot tio miljarder. Då är inte det gränsskydd som naturligtvis också ger ett stöd inräknat. Det stödet motsvaras av det svenska gränsskydd som vi har i dag.

Kooperationens möjligheter att agera förändras i princip inte. Vad som händer är att man får möjlighet att sälja vad som helst inom EU-området utan några restriktioner. Det bli alltså en ökad frihet i det sammanhanget. Att det finns en nationell kvot, t.ex. när det gäller mjölk, innebär inte någon begränsning i försäljningen. Det innebär bara en begränsning i produktionen.

Det finns möjligen vissa som har anfört att det är ett problem att hålla reda på detta. Jag skall säga att Sverige torde vara ett av de länder i Europa som har den allra bästa kapaciteten för att hålla reda på saker. Redan i dag håller vi reda på nästan allting som händer ute i landet. Vi kan säkert också hålla ordning på hur mycket mjölk som produceras.

Vi har haft ett tvåprissystem som var mycket likt kvotssystemet. Det är ingenting att eftersträva. Det sade jag också i min inledning, men det får man ta. Man får ta det onda med det goda i det här sammanhanget.

När det gäller avgiften är det som när staten kräver in andra pengar. Det händer då och då. Man får skattsedlar och annat från samhället. Det här är inte värre.

Tanken om ekologiskt socker är intressant. Den provas nu av betodlarna på Gotland och av Sockerbolaget. Den totala volymen måste inrymmas i EU:s kvot. Däremot finns det inte något hinder mot att producera ekologiskt socker, och marknadsföringen är helt fri.

I fråga om ekologisk produktion skulle jag vilja understryka att om vi får ett stöd i pengar för att gå vidare med våra idéer här i Sverige, så ser jag det som en fördel. Detta är vad vi kan få i det här sammanhanget.

Jag delar Birgitta Hambraeus uppfattning när det gäller förvaltning av vår åkermark och våra naturresurser över huvud över taget. Det vore kanske inte så dumt om dessa centeridéer kunde sprida sig också till EU-länderna. Detta blir det betydligt lättare att åstadkomma vid ett medlemskap.

Anf. 56 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jordbruksministern sade att det vore bra om vi kunde få pengar till detta från EU. Men hur det än blir kommer vi att skicka ut väldigt mycket mer pengar än vad vi får tillbaka. Vad vi håller på och förhandlar om när det gäller pengarna är hur mycket av de pengar som vi redan har betalt som kommer tillbaka på EU:s villkor. Jag tycker att det är dåligt att man över huvud taget ger sig in i sådana förhandlingar.

Vi kan bestämma vilka krav vi skall ställa på djurskydd och över huvud

taget på vårt eget jordbruk, men vi kan inte hindra de andra EU-länderna att exportera sina produkter till oss. Vi kan inte förhindra att det importeras billigare varor som slår ut vårt eget jordbruk. När dessa billigare varor förs in i vårt land, blir det svårare för våra egna jordbrukare att sälja sina produkter till de svenska konsumenterna. Lika väl som våra jordbrukare får möjlighet att exportera, så måste vi öppna oss och få ett mycket större överskott av jordbruksprodukter. Trycket på oss blir naturligtvis mycket större än det tryck som vi kan utöva på länderna på kontinenten.

Jordbruksministern säger också att vi inte kan ge avkall på t.ex. skyddet mot salmonella. Jag tycker att det låter mycket spännande. Såvitt jag förstår kan det innebära att jordbruksministern så småningom kan hamna på min sida i folkomröstningskampanjen. Efter vad jag kan förstå av den föregående debatten är det så, att även om vi skulle uppnå ett lyckat resultat i förhandlingarna, kan vi inte garantera att detta kommer att hålla i EG-domstolens prövning, om denna skulle finna att något undantag strider mot t.ex. regler om konkurrensfrihet osv.

Har vi rätt att kräva att någon skall redovisa att en produkt är fri från salmonella, innan den friare exporten kommer att gälla?

Även om jordbruksministern tror sig ha fått ett gott resultat, är det alltså inte säkert att det kommer att hålla i praktiken. Därför måste vi ha garantier för att EG-domstolen verkligen går med på detta, innan vi kan vara säkra på att vi har fått detta för vårt land så oerhört väsentliga skydd.

Till sist vill jag ställa en fråga om norra Sverige. Riksdagen har beslutat att lönsamheten för jordbruket i norra Sverige inte får minska. Kan vi garantera att den lönsamhet som jordbruket i norra Sverige hade för några år sedan inte kommer att minska, om vi blir medlemmar i EU?

Anf. 57 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Riksdagen beslöt 1990 att lönsamheten i norra Sverige inte fick sjunka till följd av 1990 års jordbruksbeslut. Det pågår en ganska upplisande debatt om tolkningen av riksdagens beslut angående lönsamheten. Liksom Jordbruksverket gjorde i sitt förberedelsearbete ser vi i departementet bl.a. på vad detta beslut formellt innebär. Vad innebär en fullständig garanti för lönsamheten i jordbruket i norra Sverige? Jag har fått ett råd av Jordbruksverket som innebär ett spann på lägst mellan 800 och 900 miljoner och högst 1 300 miljoner. Det lägre beloppet är det som riksdagen egentligen har beslutat om, medan det högre är det som skulle krävas för att behålla lönsamheten på den nivå den hade på 1980-talet.

Om vi får ett stöd från EU till jordbrukspolitiken även i norra Sverige, underlättar det våra möjligheter att betala. Dessutom är bottenbasen för priserna på jordbruksprodukter något högre i näraliggande EU-länder än i Sverige. Då kan man säga att det inte ser särskilt mörkt ut, eftersom basen lyfts något och vi dessutom får hjälp med att betala en del av det som vi i dag själva betalar till hundra procent.

Förhandlingarna om salmonellaskyddet är ännu inte slutförda. Jag har även i EU hört formuleringen att alla ställer upp på principen om ett fritt flöde av varor men att ett fritt flöde av sjukdomar inte är något att efter-

sträva. Det tycker jag är en bra formulering, och detta tror jag att folket i EU också begriper.

Så till det som har sagts om att skicka ut pengar. Egentligen borde jag av något slags social ambition kunna säga att det väl är ganska riktigt att vi bidrar med dessa pengar. Det är emellertid ändå så, att vi i första hand ser till oss själva. Nettoutbetalningen, som kanske kommer att uppgå till maximalt 10 miljarder, kommer sannolikt att ge en del effekter som gynnar vår ekonomi. Därför är detta egentligen inte någon nettokostnad. Jag har noterat att denna fråga tidigare i dag har varit uppe till debatt här i kammaren.

Låt mig ta ett exempel från jordbrukets område. Min kollega i Grekland var på besök hos mig för någon vecka sedan. Han är nu ordförande i rådet. Han fick besöka några jordbruk i Orsatrakten i Dalarna och även något jordbruk på Gotland. Vi visade inte upp det bästa vi har, utan vi ville visa ett genomsnitt och även en del av våra problem.

Vid diskussioner med denne grekiske minister om situationen i delar av EU får man en liten tankeställare. I Grekland har i dag 25 % av befolkningen sin sysselsättning i jordbruket. Detta tal är 13 à 14 procentenheter högre än i Sverige. Dessa 25 % av Greklands befolkning har mer än hälften så stor andel per capita av BNP som resten av grekerna. I Grekland totalt är BNP per capita inte mer än en fjärdedel av den i Sverige.

Jag har förståelse i synnerhet för representanter för jordbruket i sådana länder när de säger att de har ett intresse av att få pengar. Vi ser alltså att de fonder som vi bidrar till genom EU-medlemskapet har ett visst fog för sig. Om vi kan bidra till detta utan att göra någon förlust, skall vi kanske inte gräma oss så förfärligt mycket.

Om de andra länderna i EU, som jag alltså hoppas att vi kommer att tillhöra, skulle slå ut det svenska jordbruket beror på om vi har en konkurrenskraft som bygger på vår produktionsförmåga, våra produkters kvalitet och de stödformer som vi är beroende av och som innebär att vi kan upprätthålla produktionen. Jag är övertygad om att de svenska konsumenterna under överskådlig tid vill ha färska livsmedel, som är av hög kvalitet och som är producerade ganska nära. Den största delen av de varor som konsumeras här kommer därför att vara svensk. Vi kommer också att få en ökning av importen, men detta skall vi kunna möta genom en ökning av den svenska exporten.

På längre sikt tror jag faktiskt att vi i vårt ganska rena land, som vi kan göra ännu bättre, har goda förutsättningar att utveckla vår produktion även av andra produkter än livsmedel i jordbruket, t.ex. produkter för energi- och industriändamål. Här ligger vi litet före, men debatten är densamma.

Anf. 58 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Det som jordbruksministern här säger är oerhört viktigt – det kan självfallet inte vara någon rättighet att exportera sjukdomar.

Får jag med tanke på den juridiska debatt som vi hade tidigare i dag fråga jordbruksministern om han verkligen är villig att kräva att detta nu får en sådan form i förhandlingarna, att vi kan vara säkra på att domstolen kommer att anse att detta är vattentätt.

Det skall inte vara möjligt att hit exportera jordbruksprodukter – ägg, fjä-

derfä och annat kött – som kan ge salmonella. Denna regel måste emellertid vara helt vattentät.

Jordbruksministern berättade att 25 % av arbetskraften i Grekland är jordbrukare och säger att det inte är mer än rimligt att vi hjälper till och ger bistånd, eftersom många länder i EU har det så oerhört mycket sämre. Det är riktigt. Sverige är betydligt rikare än något annat EU-land om man t.ex. mäter BNI.

Det finns en ojämlikhet här. Men ser man till ojämlikheten på jorden är var-enda grek våldsamt rik i jämförelse med de 20 % av jordens befolkning som lever under absolut fattigdom. Då kan jag verkligen undra över prioritering-arna. Är det verkligen Europa som nu skall bli rikare och rikare – en rike-mansklubb? Har vi inte ett globalt etiskt ansvar?

Många fler människor lever alltså fortfarande av jordbruk i EG-området. Vi har färre här. Vi har alltså rationaliserat mycket mer. Detta gäller också industrin. Vi ligger långt framme när det gäller rationaliseringar. Sverige är i själva verket långt inne i det postindustriella samhället.

Vi behöver en ny ekonomisk teori för att klara det nya samhälle som växer fram. Eftersom EU-länderna är efter oss här och vi är före tror jag att det skulle hjälpa oss att stanna som ett fritt land och utveckla den ekonomiska teori som behövs för morgondagen. Det skall vara ett kretsloppssamhälle med hög välfärd och stor jämlikhet. Det behövs en teori som gör att vi inte tror att vi hela tiden måste producera mer varor för att ha råd till allt det andra vi önskar och behöver: vård, utbildning, kultur. Jag tror att Sverige har en stor uppgift där. Den kommer inte att underlättas om vi blir medlem-mar i EU, som i många fall ligger långt efter oss.

Anf. 59 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Det är naturligtvis svårt att i förväg garantera vad domstolen kan säga i ett givet läge. Jag har ambitionen att göra den här frågan så vattentät som möjligt. Men vi har inte heller i dag någon vattentät situation.

Vi skall komma ihåg att vi i produktionen har en så gott som vattentät situation. Där kontrolleras allt som förs in. Man har en restriktivitet, efter-som man är rädd om det man har. Standarden inom vår hönsproduktion av olika typer och även grisproduktionen är fantastisk. Man riskerar inte detta.

På konsumtionssidan har vi ett stickprovskontrollsystem som inte är vat-tentätt. Ett system med certifikat från exportören skulle vara bättre än det system som vi i dag tillämpar. Dessutom löper vi en risk genom att vi reser ganska mycket. Svensken äter utländsk mat i utlandet, vilket är en bety-dande oförsiktighet. Det är på det sättet som vi drar hem de flesta salmonel-lafallen i landet. Det tänker vi inte förbjuda, det får man fortsätta med. Det gör att man inte kan uppnå en fullständigt vattentät situation. Men jag tror att vårt föredöme är något som producenter av livsmedel i många EU-länder skulle önska att de kunde följa efter.

Jag har mycket stor respekt för Birgitta Hambræus synpunkt på de fattiga i världen. Men vi har aldrig i Sverige satt Norrlandsproblematiken emot u-länderna. Vi har alltid sagt att vi skall kunna ha både en regionalpolitik och ett rejält u-landsbistånd. Jag tror att vi också skall kunna ha en bra EU-poli-

tik och ett u-landsbistånd. Genom att vi får en bättre ekonomi har vi också möjlighet att bistå bättre.

Debatten om kretslopp och god miljö skall vi föra med all kraft här hemma. Men vi behöver inte bli sämre här hemma för att vi också för den debatten utanför vårt land, inom den europeiska unionen.

Prot. 1993/94:63
18 februari 1994

*Svar på
interpellationer*

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Skatteutskottets betänkande
1993/94:SkU28 Upphävande av vissa författningar

Lagutskottets betänkanden
1993/94:LU14 Internationella oljeskadefonden
1993/94:LU15 Ändring i växtförädlarrättslagen

Utbildningsutskottets betänkanden
1993/94:UbU3 Lokalkostnader vid universitet och högskolor
1993/94:UbU4 Sveriges lantbruksuniversitet

7 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställdes

den 17 februari

1993/94:93 av *Sten Östlund* (s) till arbetsmarknadsministern om konventionen om arbetsskadeersättning:

Internationella arbetsorganisationen, ILO, är ett viktigt FN-organ som Sverige tillhört och varit aktivt verksamt i sedan 1920. Organisationen har som målsättning att främja social rättvisa och humana arbetsvillkor som en förutsättning för fred inom och mellan nationerna.

Med denna målsättning har arbetet inom ILO bedrivits för att förbättra löntagarnas arbets- och levnadsvillkor, tillvaratagandet av mänskliga resurser och inte minst utveckling av normer och regler för arbetslivet som tagit sig uttryck i konventioner och rekommendationer, vilka Sverige i de flesta fall antagit.

En viktig del i ILO:s verksamhet är inriktad på tekniskt biståndarbete för att utveckla arbetslivet i länder som nyligen påbörjat en social och ekonomisk utveckling eller som övergått från planhushållning till marknadsekonomiska förhållanden.

Hela systemet bygger på frivilligt gjorda åtaganden av regeringar och att dessa åtaganden följs. Det är mot denna bakgrund allvarligt att regeringen

i ett industriellt och ekonomiskt utvecklat medlemsland som Sverige nonchalerar ingångna konventioner och fattar beslut som föranleder löntagarorganisationerna att anmäla Sverige för brott mot antagna konventioner. Än värre är att detta i sin tur lett till att Sverige "fällts" för brott mot en antagen konvention, ILO:s konvention 121 om arbetsskadeersättning.

Enligt uppgifter i massmedierna avser regeringen inte att vidta några åtgärder, trots ILO:s beslut. Skälen för detta anges vara av ekonomisk natur. Vilka konsekvenser ett sådant betraktelsesätt kan föra med sig torde var och en kunna förstå. Jag utgår emellertid från att en svensk regering inte kan fortsätta att bryta mot en internationell konvention.

På den andra anmälningpunkten, att inskränkningar har gjorts i begreppet arbetsskada och att hårda beviskrav om orsakssamband införts, har ILO krävt bl.a. att regeringen till expertkommittén skall redovisa i detalj hur de nya bestämmelserna praktiskt tillämpas. Dessutom skall detaljerad statistik redovisas om arbetsskadefall och yrkessjukdomar och skälen till om någon vägrats ersättning.

Jag vill mot denna bakgrund fråga arbetsmarknadsministern följande:

1. Avser den svenska regeringen att vidta åtgärder så att man inte bryter mot konvention 121 rörande ersättning under karenstid?
2. Vilka åtgärder har arbetsmarknadsministern som är ansvarig för ILO-frågor i regeringen i så fall vidtagit?
3. Om regeringen inte ämnar vidta några åtgärder, vilka konsekvenser bedömer arbetsmarknadsministern att detta kommer att få i det internationella samarbetet?
4. Vilka åtgärder har arbetsmarknadsministern vidtagit för att kunna redovisa till expertkommittén enligt ILO:s utslag rörande bedömningen av arbetssjukdomar?
5. Hur kommer regeringen att informera riksdagen om sina beslut i dessa frågor?

8 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställts

den 17 februari

1993/94:356 av *Bengt Harding Olson* (fp) till civilministern om ett skånskt regionförbund:

Handlingskraftiga regioner och regionalt samarbete har i Europa blivit nyckeln till ekonomisk tillväxt och ökad sysselsättning.

Bildandet av ett skånskt regionförbund har föreslagits av den s.k. Regionberedningen. Vid remissbehandlingen har nästan alla kommuner tillstyrkt förslaget.

Nu är det utomordentligt angeläget att regeringen skyndsamt fattar beslut i denna viktiga Skånefråga.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att vidtaga åtgärder för att undvika att frågan om Skåneparlamentet hamnar i långbänk?

Prot. 1993/94:63
18 februari 1994

1993/94:357 av *Catarina Rönnung* (s) till civilministern om kommunerna och offentlighetsprincipen:

Till JO-ämbetet inkom under 1992/93 ett 60-tal anmälningar om att kommuner inte lämnat ut offentliga handlingar.

Är civilministern beredd att initiera en informationsverksamhet för kommunernas tjänstemän och förtroendevalda om innebörden av den svenska offentlighetsprincipen?

1993/94:358 av *Ingela Mårtensson* (fp) till utrikesministern om gränskontrollen:

Dagens Nyheter har rapporterat om skärpt gränskontroll mellan Sverige och Danmark. Den nordiska överenskommelsen om passfrihet som har verkat i 42 år skall nu inskränkas. Svenska medborgare med icke-nordiskt utseende kommer inte att omfattas av passfriheten. Det måste anses som diskriminering av en minoritet.

Mot denna bakgrund skulle jag vilja fråga utrikesministern:

Vad avser regeringen göra för att den nordiska passfriheten även i fortsättningen skall gälla alla svenska medborgare?

1993/94:359 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till justitieministern om rehabiliteringen av fängelsedömda:

Undertecknad är medveten om att intagna på fängelser bör vara informerade om vad som händer i samhället. Detta har hitintills tillgodosetts via tidningar, radio och TV på anstalterna.

Däremot blir jag förvånad över att intagna vid fängelser nu ges möjlighet att se filmkanaler som TV 1000. Där sänds filmer dygnet runt, och inslagen av våld och kriminalitet är omfattande.

Det är något motsägelsefullt att intagna, vilka under dagtid skall rehabiliteras i syfte att komma bort från kriminalitet, under helger och kvällstid kan bevittna "the latest news" inom samma område!

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta så att fritiden på anstalterna inte skall bedrivas på sådant sätt att målet med rehabiliteringen motverkas?

1993/94:360 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till justitieministern om Brottsofferfonden:

Enligt uppgift i medierna kommer ett förslag att läggas, vilket innebär att fängelsedömda, utöver redan bestämda 300 kr, skall erlägga 20 % av den lön de erhåller på anstalt till en fond för brottsoffer. Om detta är inget att säga, ty det är i högsta grad rimligt att utdömda skadestånd så långt som möjligt skall betalas av den vållande!

Däremot är det förvånansvärt att uppgifter också cirkulerar om att

nämnda 20 % av fonden inte skall gå direkt till brottsoffer. I stället skall dessa medel i huvudsak användas till uppbyggandet av en ny (!) statlig myndighet, som skall syssla med upplysningsverksamhet avseende brottsoffer.

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att det aviserade avdraget på fängelsedömdas löner fullt ut skall komma brottsoffren till del?

1993/94:361 av *Lennart Brunander* (c) till justitieministern om Borås och Sjuhäradsbygdens tingsrätter:

Domstolsverket har ånyo aktualiserat en sammanslagning av Borås och Sjuhäradsbygdens tingsrätter. Denna fråga har varit aktuell tidigare, senast 1988. Det blev då ingen sammanslagning, bl.a. därför att det inte fanns någon ändamålsenlig lösning på lokalfrågan. Inte heller denna gång finns det ett realistiskt förslag på lokalförsörjningen för en sammanslagen tingsrätt. Det förslag som finns har för få arbetsplatser, vilket gör inhyrning på annan plats nödvändig. Det är och så att det föreslagna antalet rotlar, tio stycken, är för litet. Under 1993 har antalet ärenden vid Sjuhäradsbygdens tingsrätt ökat med 24 % och vid Borås med 10 %. Det finns behov av fler rotlar, och då blir bristen på lokaler ännu klarare. De ekonomiska beräkningarna, som skulle ge en mindre vinst för en sammanslagen tingsrätt, måste mot denna bakgrund ifrågasättas. Det finns ett stort önskemål att behålla de två tingsrätterna var för sig i Borås.

Mot denna bakgrund anholder jag att ställa följande fråga:

Är justitieministern beredd att medverka till att Borås och Sjuhäradsbygdens tingsrätter också framöver får vara självständiga enheter?

1993/94:362 av *Lena Klevenås* (s) till miljöministern om upparbetning av kärnbränsle:

Den brittiska regeringen har givit tillstånd till igångsättning av upparbetsningsanläggningen Thorp i Sellafield.

Riksdagen har uttalat att svenskt kärnbränsle inte skall upparbetas. Trots detta ligger 140 ton använt svenskt kärnbränsle i Sellafield och väntar på upparbetning.

Vad tänker miljöministern vidta för åtgärder för att riksdagens uttalande skall följas?

den 18 februari

1993/94:363 av *Bertil Måbrink* (v) till statsrådet Alf Svensson om handläggningen i Peru av åtal mot medlemmar av landets armé:

Natten mellan den 17 och 18 juli 1992 bortfördes universitetsläraren Hugo Munoz Sanchez och nio studenter från Cantutauniversitetet i Peru av en enhet av den peruanska armén. Den 8 juli 1993 hittade journalister från tidningen *Si* fyra hemliga gravar nära landsvägen mellan Lima och Ciengulla. I september fastslog en civil åklagare att gravarna innehöll kvarlevorna av några av de saknade studenterna. En armémajor och flera meniga, even-

tuellt så många som elva stycken, har enligt uppgift åtalats för kidnappning, försvinnande och mord.

Människorättsorganisationer har ansett det som avgörande att åtalet handläggs av civila domstolar. Så skulle också bli fallet efter beslut av högsta domstolen. President Fujimori har emellertid den 7 februari genomdrivit en hastig lagändring i kongressen som innebär att fallet skall handläggas av militärdomstol.

På vilket sätt kommer regeringen att protestera mot denna kränkning av grundläggande maktodelningsprinciper och rättsväsendets oberoende?

1993/94:364 av *Karin Starrin* (c) till socialministern om fler kvinnliga professorer:

Har ett brott begåtts mot jämställdhetslagen? Det är en fråga som vi måste ställa oss utifrån att en välmeriterad kvinnlig forskare inte får professorstiteln i fysiologi vid Karolinska institutet. Detta måste ses som ett allvarligt exempel på att viljan inte finns att förbättra jämställdheten.

Ansträngningar måste göras för att vi skall få ett jämställt samhälle. Detta gäller inte minst inom forskningens område. För att vi skall kunna vidta rätta åtgärder och lösningar måste det finnas kunskap. Betydande summor pengar satsas på forskning som berör manliga områden. Hittills har det visat sig mycket svårt att få tillräckliga anslag till forskning som berör kvinnors arbetsliv, hälsa och roll i samhället. Detta har delvis sin förklaring i att det finns för få kvinnliga professorer. Endast 6 % av det totala antalet professorer är kvinnor.

Vad avser jämställdhetsministern att vidta för åtgärder för att fler kvinnliga professorer skall utnämnas?

1993/94:365 av *Monica Öhman* (s) till arbetsmarknadsministern om bidraget till ungdomspraktikanter:

Den 1 januari 1994 infördes ett finansieringsbidrag för ungdomspraktikanter. De första sex månaderna skall arbetsgivaren betala 1 000 kr per månad för en praktikant. Om praktikanten anvisas fortsatt praktik är kostnaden 3 000 kr per månad.

Det har kommit till min kännedom att det har uppstått tolkningsproblem ute på förmedlingarna, vilket allvarligt drabbar de berörda ungdomarna. Oklarheten gäller de fall då en praktikant påbörjat sin första sexmånadersperiod före den 1 januari 1994 och sedan övergår till en fortsatt praktik hos samma arbetsgivare.

Jag vill mot denna bakgrund fråga arbetsmarknadsministern om det är korrekt att bidraget i dessa fall uppgår till 1 000 kr per månad.

Prot. 1993/94:63
18 februari 1994

9 § Kammaren åtskildes kl. 13.04.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 3 § anf. 31 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LENA JÖNSSON

/Barbro Nordström

Fredagen den 18 februari

1 § Svar på interpellation 1993/94:83 om medlemsförhandlingarna med EU	1
Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m)	
Gudrun Schyman (v)	
Hans Göran Franck (s)	
Ingela Mårtensson (fp)	
Birgitta Hambraeus (c)	
2 § Svar på interpellation 1993/94:84 om Europaunionen	13
Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m)	
Hans Göran Franck (s)	
Gudrun Schyman (v)	
Ines Uusmann (s)	
Birgitta Hambraeus (c)	
3 § Svar på interpellation 1993/94:68 om rätten till genmäle i massmedier	28
Statsrådet Reidunn Laurén (-)	
Lennart Fridén (m)	
4 § Svar på interpellation 1993/94:79 om EU-domstolen och offentlighetsprincipen	35
Statsrådet Reidunn Laurén (-)	
Birgitta Hambraeus (c)	
Bengt Hurtig (v)	
Hans Göran Franck (s)	
Ingela Mårtensson (fp)	
5 § Svar på interpellation 1993/94:82 om EU:s sockerkvoter	50
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)	
Birgitta Hambraeus (c)	
6 § Bordläggning	59
7 § Anmälan om interpellation	
1993/94:93 av Sten Östlund (s) om konventionen om arbets- skadeersättning	59
8 § Anmälan om frågor	
1993/94:356 av Bengt Harding Olson (fp) om ett skånskt re- gionförbund	60
1993/94:357 av Catarina Rönnung (s) om kommunerna och of- fentlighetsprincipen	61
1993/94:358 av Ingela Mårtensson (fp) om gränskontrollen ..	61
1993/94:359 av Sten Andersson i Malmö (m) om rehabilite- ringen av fängelsedömda	61
1993/94:360 av Sten Andersson i Malmö om Brottsofferfonden	61

1993/94:361 av Lennart Brunander (c) om Borås och Sjuhä-	
radsbygdens tingsrätter	62
1993/94:362 av Lena Klevenås (s) om upparbetning av kärn-	
bränsle	62
1993/94:363 av Bertil Måbrink (v) om handläggningen i Peru av	
åtal mot medlemmar av landets armé	62
1993/94:364 av Karin Starrin (c) om fler kvinnliga professorer	63
1993/94:365 av Monica Öhman (s) om bidraget till ungdoms-	
praktikanter	63

